

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. โรงเรียนขนาดเล็กและการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 1.1 ลักษณะ ที่ตั้ง และจำนวนโรงเรียนขนาดเล็ก
 - 1.2 การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก
 - 1.3 ปัญหาการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก
 - 1.4 โครงการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. โครงการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบการจัดการสอนแบบคณะชั้นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1
 - 2.1 การดำเนินงานระดับเขตพื้นที่
 - 2.2 การดำเนินงานระดับโรงเรียน
3. การบริหารจัดการเรียนการสอนแบบคณะชั้น
 - 3.1 การบริหารจัดการเรียนรู้แบบคณะชั้น
4. รูปแบบการประเมินโครงการโดยใช้รูปแบบซีบีพี (CIPP Model)
 - 4.1 ขั้นตอนการดำเนินงานการประเมินโครงการตามรูปแบบ CIPP
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยต่างประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยในประเทศ

โรงเรียนขนาดเล็กและการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในหัวข้อนี้จะนำเสนอถึงลักษณะ ที่ตั้ง จำนวนโรงเรียน เพื่อให้เห็นถึงสภาพเบื้องต้นของโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ลักษณะ ที่ตั้ง และจำนวนโรงเรียนขนาดเล็ก

1. ลักษณะของโรงเรียนขนาดเล็ก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษา ปีการศึกษา 2549 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551 ข : 18 - 26) จำแนกขนาด

โรงเรียนตามจำนวนนักเรียน การกำหนดขนาดโรงเรียน โดยจำแนกตามจำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ ตามเกณฑ์การกำหนดขนาดโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้ เป็น 7 ขนาดดังนี้

ขนาดที่ 1 นักเรียน 1 - 120 คน

ขนาดที่ 2 นักเรียน 121 - 200 คน

ขนาดที่ 3 นักเรียน 201 - 300 คน

ขนาดที่ 4 นักเรียน 301 - 499 คน

ขนาดที่ 5 นักเรียน 500 - 1,499 คน

ขนาดที่ 6 นักเรียน 1,500 - 2,499 คน

ขนาดที่ 7 นักเรียน 2,500 คนขึ้นไป

โดยถือว่าโรงเรียนขนาดเล็ก คือโรงเรียนที่มีขนาดนักเรียน 1 - 120 คน ซึ่งสามารถ จำแนกลักษณะของโรงเรียนขนาดเล็ก ออกได้เป็น 7 ขนาด คือ

- โรงเรียนที่ปัจจุบันไม่มีนักเรียนแล้ว จำนวน 137 โรง
- โรงเรียนที่มีนักเรียน จำนวน 1 - 20 คน จำนวน 444 โรง
- โรงเรียนที่มีนักเรียน จำนวน 21 - 40 คน จำนวน 1,967 โรง
- โรงเรียนที่มีนักเรียน จำนวน 41 - 60 คน จำนวน 3,082 โรง
- โรงเรียนที่มีนักเรียน จำนวน 61 - 80 คน จำนวน 3,355 โรง
- โรงเรียนที่มีนักเรียน จำนวน 81 - 100 คน จำนวน 3,040 โรง
- โรงเรียนที่มีนักเรียน จำนวน 101 - 120 คน จำนวน 2,372 โรง

2. ที่ตั้งและจำนวนโรงเรียนขนาดเล็ก

โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งอยู่กระจัด กระจายทั้งในเมืองและนอกเมือง บางแห่งอยู่ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล แม้จะมีนักเรียนจำนวน น้อยในแต่ละชั้นแต่ละโรงเรียนขนาดเล็กมักจะมีนักเรียน ครบทุกชั้น จากสภาพที่ปรากฏ ในปัจจุบันโรงเรียนขนาดเล็กส่วนมากเปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 บางโรงเรียนเป็นโรงเรียนขยายโอกาสสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ปี พ.ศ. 2549 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 32,289 คน เป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา ซึ่งถือว่าเป็นโรงเรียน ขนาดเล็ก จำนวน 12,829 โรงเรียน กระจายอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศไทย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จำแนกจำนวนโรงเรียนขนาดเล็ก ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประเภทโรงเรียน	ขนาดที่ 1 (นักเรียน 1-120 คน)							รวม
	0	1-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	
สพข.(เดิม)	249	316	1,296	2,336	2,978	2,978	2,844	12,797
โรงเรียนมัธยมศึกษา				2	1	7	20	30
โรงเรียนศึกษา								
สงเคราะห์					1		1	2
โรงเรียนการศึกษา								
พิเศษ								1
รวมทั้งสิ้น	249	316	1,296	2,338	2,980	2,985	2,665	12,829

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ออนไลน์. 2549.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 มีรายละเอียดของโรงเรียนขนาดเล็กดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 ตารางจำแนกขนาดโรงเรียนขนาดเล็ก ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1

ประเภทโรงเรียน	ขนาดที่ 1 (นักเรียน 1-120 คน)							รวม
	0	1-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	
สพข. (เดิม)			1	13	7	10	7	38
รวมทั้งสิ้น			1	13	7	10	7	38

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1. 2550 ข : 5

การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก

1. นโยบายการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ระดับประเทศ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นับเป็นกฎหมายแม่บทของการศึกษา เน้นให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ นอกจากแรงผลักดันเชิงนิเทศน์ ดังกล่าวสภาวะทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากแนวโน้มสภาวะประชากรที่สัดส่วน

ประชากรผู้สูงอายุสูงขึ้น ในขณะที่ประชากรวัยเรียนลดลง ส่งผลให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของประชากร ให้เข้มแข็งและทั่วถึง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2552 : 10)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 11 - 14) จัดทำแผนยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ปี 2551-2553 ขึ้น โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

เป้าประสงค์ การวางแผนและบริหารจัดการเพื่อจำกัดจำนวน โรงเรียนขนาดเล็ก ให้ดำรงอยู่เฉพาะที่มีความจำเป็นและพัฒนาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

ระยะเวลา แผนยุทธศาสตร์มีระยะเวลาดำเนินงาน 3 ปี คือปี 2551 - 2553 โดยมีเป้าหมาย และระยะเวลาเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ปีงบประมาณ 2551 เป็นระยะเวลาพัฒนาระบบวางแผน ระบบบริหารจัดการ ระยะที่ 2 ปีงบประมาณ 2552 เป็นการนำร่องตามรูปแบบการพัฒนาโรงเรียน ขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพและระยะที่ 3 ปีงบประมาณ 2553 เป็นการขยายผลให้เขตพื้นที่ แห่งละ 1 อำเภอ

ยุทธศาสตร์ การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก มี 4 ยุทธศาสตร์ คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาระบบการวางแผนและการบริหารจัดการ ประกอบด้วย การพัฒนาระบบการวางแผนการจัดตั้งและพัฒนาโรงเรียนในแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา การพัฒนาข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ การพัฒนาระบบบริหารจัดการสำหรับโรงเรียน ขนาดเล็กที่อยู่ในเขตพื้นที่ใกล้เคียงและการสร้างแรงจูงใจแก่ผู้บริหารและครูในโรงเรียนขนาดเล็ก

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาระบบการเรียนการสอนและการประกันคุณภาพ ประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก การพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน การผลิตและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสารเพื่อการเรียนการสอน การนิเทศ ติดตาม กำกับ การวิจัย และการพัฒนาสื่อ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 เสริมสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งของโรงเรียนประกอบด้วย การจัดทำมาตรฐาน โรงเรียนขนาดเล็ก การปรับปรุงและพัฒนาสถานที่เรียน สภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดอัตรากำลังครู การพัฒนาผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน การพัฒนา ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ที่จำเป็น

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย การพัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การสร้างและพัฒนาเครือข่ายผู้ปกครองให้เข้มแข็ง การส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมการจัดให้มี ระบบและกลไกในการระดมทรัพยากรและการวิจัยพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม

จากนโยบายและยุทธศาสตร์ข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการด้วยวิธีหลากหลาย เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพ ในการบริหารจัดการแบบ

มีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคส่วนอื่น การดำเนินงานที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญทั้งด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารทั่วไป รวมทั้งการบริหารงานบุคคล โดยการจัดทำแผนการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก กำหนดยุทธศาสตร์และวิธีการดำเนินการที่หลากหลาย เพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาสามารถนำสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม การรวมและเลิกโรงเรียน การรวมโรงเรียนแบบรวมชั้น รวมช่วงชั้น และรวมทั้งโรงเรียนตั้งแต่ปีงบประมาณ 2536 จนถึงปี 2553 สามารถดำเนินการด้วยวิธีแบบรวมทั้งโรงเรียนได้มากกว่า 3,000 โรงเรียน มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกและจัดกิจกรรม เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปกครองที่ต้องการส่งบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนที่มีความพร้อมมากกว่า และทำความเข้าใจกับชุมชนด้วยวิธีหลากหลาย เพื่อให้รับรู้และเข้าใจเหตุผลในการรวมและเลิกโรงเรียนขนาดเล็กอันจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาของบุตรหลาน และความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณ และทรัพยากร การพัฒนาคุณภาพด้านวิชาการ โดยการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น การเผยแพร่ผลงานของโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบให้เป็นศูนย์กลางให้แก่โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนหลักอย่างเพียงพอ มีการพัฒนาระบบเครือข่ายโรงเรียนให้เข้มแข็ง สนับสนุนหน่วยการเรียนรู้คอมพิวเตอร์แบบเคลื่อนที่ และมีการประสานการดำเนินงานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น โครงการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็งและโรงเรียนดีประจำตำบล ซึ่งจะส่งผลต่อการรวมศูนย์และการพัฒนาประสิทธิภาพ และคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก

การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบคละชั้นในโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ การพัฒนาการจัดการเรียนด้านการสอนภาษาและการคิดคำนวณ การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาและการคิดคำนวณ การจัดสื่อที่เป็นหนังสือตามระดับการเรียนรู้ของนักเรียนรายบุคคล การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและปฏิบัติจริง ช่วงบ่ายจะสอนบูรณาการทั้งหมด โดยยึดกิจกรรมเป็นหลักและร่วมกับผู้ปกครองฝึกเด็กให้รักการอ่านและส่งเสริมให้ผู้ปกครองอ่านหนังสือกับเด็ก ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนนั้น จะต้องใช้เทคนิคการจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น ซึ่งหัวใจของการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น คือ ครูต้องมีทักษะสำคัญ 2 ประการ คือ ทักษะการจัดชั้นเรียน (Classroom Management) และทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของเด็กเป็นรายบุคคลภายนอกจากนี้ ยังพัฒนาด้านการสอนแบบบูรณาการ โดยใช้กิจกรรมเป็นหลัก หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่นำเอากิจกรรมที่ผู้เรียนชอบหรือสนใจมาเป็นหลักในการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการ เช่น วิชาศิลปะศึกษา พลศึกษา ชุมชน ทักษะการสื่อสาร วิเคราะห์วิจารณ์ แล้ววิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ นำมาบูรณาการเข้าด้วยกันมาออกแบบเป็นหน่วยการเรียนรู้ใหม่ เช่น กิจกรรม

หลักสูตรศึกษา ก็นำเอามาตรฐานจากกลุ่มสาระการเรียนรู้รายวิชาสาระทัศนศิลป์ สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

รูปแบบการบริหารจัดการ โรงเรียนขนาดเล็ก

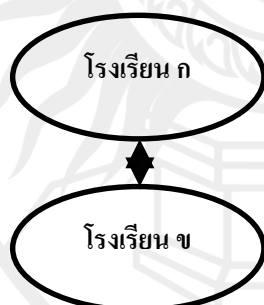
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 ข : 18 - 26) การดำเนินการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ มีรูปแบบการบริหารจัดการที่สอดคล้องกัน และสามารถนำมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหารจัดการที่นำไปประยุกต์เป็นแนวทางในการบริหารจัดการภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน ได้ดังนี้

1.1 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเครือข่ายเรียนรวม

การจัดการเรียนการสอนแบบเครือข่ายเรียนรวมเป็นการรวมชั้นเรียนภายในเครือข่ายของโรงเรียนขนาดเล็กด้วยกัน เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครูที่ส่งผลให้ครูไม่ครบชั้นเรียน เมื่อมีการรวมชั้นเรียนที่จับคู่กัน หรือเป็นกลุ่มย่อย ส่งผลให้มีครูครบชั้นวัสดุอุปกรณ์การสอนมีเพียงพอ สร้างความมั่นใจ ให้กับชุมชนในการจัดการเรียนการสอนและส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนเป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ

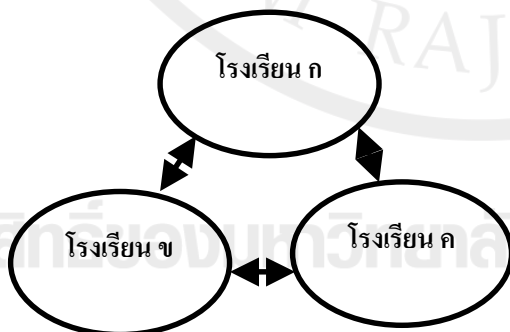
ลักษณะของรูปแบบเครือข่ายเรียนรวม

1.1.1 ลักษณะเครือข่ายเรียนรวมคู่

โรงเรียน ก จัดรูปแบบเครือข่ายเรียนรวมกับโรงเรียน ข ซึ่งอาจจัดการเรียนการสอนโดยโรงเรียน ก จัดการศึกษาระดับ อ. 1-2 และ ป.1-3 โรงเรียน ข จัดการศึกษาระดับ ป. 4-6 ลักษณะเป็นช่วงชั้น

1.1.2 ลักษณะเครือข่ายเรียนรวมสามโรงเรียน

โรงเรียน ก , ข , ค จัดรูปแบบเครือข่ายสามโรงเรียน โดยโรงเรียน ก จัดการเรียนการสอน ระดับ อ.1-2 และ ป.1-2 โรงเรียน ข จัดการเรียนการสอน ป.3-4 และโรงเรียน ค จัดการเรียนการสอน ป.5-6

ในการจัดรูปแบบเครือข่าย มีข้อควรคำนึงถึงคือด้านความพร้อมของเครือข่ายที่จะจัดความพร้อมของผู้บริหาร โรงเรียน ครูและชุมชน และจะต้องมีแผนการจัดที่ชัดเจน และมีขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบบเครือข่ายเรียนรวม

1.2 รูปแบบการบริหารจัดการโดยศูนย์เครือข่ายขนาดเล็ก

ความหมายของศูนย์เครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เป็นการรวมของโรงเรียนขนาดเล็กเข้าด้วยกันแต่ละศูนย์จะมีโรงเรียนขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่เป็นที่เลี้ยงก็ได้ โดยแต่ละศูนย์เครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กจะมีโรงเรียนในเครือข่ายตั้งแต่ 2 - 6 โรงเรียน ผู้บริหารและคณะครูในเครือข่าย จะร่วมกันดำเนินการด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไปที่เอื้อต่อกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

การจัดตั้งและการดำเนินงานของศูนย์เครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก วิธีการคือ นำโรงเรียนขนาดเล็กที่บริเวณการเดินทางใกล้เคียงรวมกันจัดเป็นเครือข่าย มีการจัดตั้งคณะทำงานร่วมกับศูนย์เครือข่ายเพื่อร่วมกันจัด โครงการ/กิจกรรม ส่งเสริมสนับสนุน ช่วยเหลือ โรงเรียนในเครือข่ายด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและการบริหารทั่วไป และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นำเสนอคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อเห็นชอบและประกาศจัดตั้งศูนย์ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายประกอบด้วย การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common Perception) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests/Benefits) การมีส่วนร่วมของเครือข่ายกว้างขวาง (All Stakeholders Participation) การเสริมซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship) การพึ่งพิงอิงร่วมกัน (Interdependence) และการปฏิสัมพันธ์ซึ่งแลกเปลี่ยน (Interaction)

1.3 รูปแบบการใช้ ICT ในการพัฒนาคุณภาพ

การใช้รถห้องเรียนคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ (Mobile Unit) หมายถึง ชุดคอมพิวเตอร์ที่ติดตั้งระบบเครือข่าย (Lan) ในยานพาหนะที่ติดตั้งพร้อมด้วยอุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบด้วยการทำงานที่จำเป็น รถจะเคลื่อนที่หรือหมุนเวียนไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนและใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระต่าง ๆ เป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กรูปแบบของหน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ (Mobile Unit) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดหน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ (Mobile Unit) ไว้ 4 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 Bus Mobile Unit ประกอบด้วยคอมพิวเตอร์ติดตั้งประจำรถจำนวน 20 เครื่องพร้อมอุปกรณ์ สามารถรองรับผู้เรียนได้ครั้งละ 40 คน มีครูประจำรถ จำนวน 1 คน

รูปแบบที่ 2 Container Car Mobile Unit ประกอบด้วยคอมพิวเตอร์ติดตั้งประจำรถ จำนวน 15 เครื่อง พร้อมอุปกรณ์สามารถรองรับผู้เรียนได้ครั้งละ 28 คน มีครูประจำรถ จำนวน 1 คน

รูปแบบที่ 3 Mini Bus Mobile Unit ประกอบด้วยคอมพิวเตอร์ติดตั้งประจำรถ ประมาณ 11 เครื่อง พร้อมอุปกรณ์สามารถรองรับผู้เรียนได้ครั้งละ 20 คน มีครูประจำรถ 1 คน

รูปแบบที่ 4 Office Station ใช้คอมพิวเตอร์ติดตั้งในโรงเรียนที่เป็นศูนย์กลาง ในท้องถิ่นทุรกันดาร ให้โรงเรียนในท้องที่ Mobite Unit รูปแบบที่ 1-3 เข้าไปไม่สะดวก โดยใช้วิธีรับ - ส่งนักเรียน มาเรียนและจัดค่าพาหนะให้นักเรียน

1.4 รูปแบบการจัดการศึกษาด้วยระบบทางไกลผ่านดาวเทียม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 24) การศึกษาด้วยระบบทางไกลผ่านดาวเทียมเป็นการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนด้านต่าง ๆ เช่น ปัญหา การขาดแคลนครูไม่ครบชั้น ปัญหาการขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญในกลุ่มสาระต่าง ๆ ที่สำคัญรวมทั้ง การขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมในการจัดการเรียนการสอนนั้น ไม่สามารถสอนแทนครูได้ เพียงแต่นำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน โดยครูเป็นผู้ควบคุมดูแลแนะนำนักเรียนตลอดจนการสรุปผลการเรียนด้วย จึงจะได้ผลและมีประสิทธิภาพ

1.5 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การบูรณาการ (Integration) คือการนำความรู้มารวมประมวลไว้ใน หน่วยเดียวกัน เพื่อช่วยให้นักเรียนบรรลุถึงจุดมุ่งหมายของหน่วยบูรณาการ ซึ่งหน่วยบูรณาการนี้จะช่วยสะท้อนให้เห็นภาพความเป็นจริง เพราะในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ต้องอาศัยหลายอย่าง มาผสมผสานกลมกลืนกันเพื่อให้เกิดความสุข ไม่ได้แยกเป็นส่วน ๆ ดังนั้นวิชาต่าง ๆ ควรจัดให้เกิดการบูรณาการ

การพัฒนาหลักสูตรเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษา เพราะจะทำให้การนำ หลักสูตรไปใช้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของ สถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนา หลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ การนำหลักสูตรไปใช้จึงบังเกิดผลตามที่ต้องการ การพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของ โรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น อาจพิจารณาดำเนินการได้โดยการจัดชั้นเรียนแบบช่วงชั้นและการบูรณาการเนื้อหาตามช่วงชั้นวิชา

การจัดการเรียนแบบช่วงชั้น อาจจัดให้สอดคล้องกับจำนวนบุคลากรที่โรงเรียน มีอยู่โดยรวมชั้นที่ติดกันเข้าด้วยกัน เช่น ช่วงชั้น ป.1-2, ป.3-4, ป.5-6 หรือช่วงชั้นตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ช่วงชั้น ป.1-3, ป.4-6, ม. 1-3 เป็นต้น

สำหรับการบูรณาการเนื้อหา สามารถดำเนินการได้โดยศึกษาและวิเคราะห์ หลักสูตร แล้วนำวัตถุประสงค์และเนื้อหาการเรียนรู้แบบบูรณาการ หลังจากนั้นจึงนำ หน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการแล้วมากำหนดกิจกรรม เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้ครั้งเดียว พร้อมกันในแต่ละช่วงชั้น

วัตถุประสงค์

เพื่อแก้ไขปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียนเพื่อจัดประสบการณ์การเรียนรู้ครั้งเดียว ในการสอนหลายชั้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างธรรมชาติ เกิดทักษะชีวิตและผู้เรียนสามารถ สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

วิธีดำเนินการ

ในการจัดชั้นเรียนแบบช่วงชั้นและการบูรณาการเนื้อหาวิชาดังกล่าวข้างต้นนั้น อาจกำหนดขั้นตอนการดำเนินการ โดยการประชุมคณะครูในโรงเรียนเพื่อร่วมปรึกษาหารือและ วางแผนดำเนินงานร่วมกันดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อบูรณาการเนื้อหาและการจัดกิจกรรม การเรียนในแต่ละระดับชั้น จัดทำตารางสอนในแต่ละระดับช่วงชั้น กำหนดครูผู้รับผิดชอบในแต่ละ ช่วงชั้น ครูผู้รับผิดชอบในแต่ละช่วงชั้นจัดทำกำหนดการเรียนรู้และแผนการเรียนรู้ ดำเนินการจัด การเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้ที่จัดไว้ จัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ประเมินผล การดำเนินงานแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียนมีคุณภาพดีขึ้น คือ ครูมีความใกล้ชิดกับนักเรียน สามารถมองเห็น ความแตกต่างระหว่างผู้เรียนและแก้ไขปัญหาเป็นรายกรณี (Case Study) ได้ เมื่อโรงเรียนดำเนินการ จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพตลอดเวลา ส่งผลให้คุณภาพ นักเรียนดีขึ้น

2. ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เนื่องจากชุมชนไม่ต้องการให้มีการ ขยายโรงเรียน หรือนำนักเรียนไปเรียนร่วมกับโรงเรียนอื่นเพราะโรงเรียนเป็นองค์กรที่สำคัญ หน่วยหนึ่งของชุมชน ดังนั้นชุมชนจึงได้ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของโรงเรียนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการดูแลรักษาพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ตลอดจน การสนับสนุนด้านปัจจัยต่าง ๆ

3. ครูได้รับการพัฒนาศักยภาพในการทำงานกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ คือ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ตามปรัชญาการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ดังนั้น การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจึงเท่ากับเป็นการพัฒนาศักยภาพการทำงาน อันเป็นภารกิจสำคัญของงาน การปฏิบัติการสอนของครูและการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนด้วย

4. ลดค่าใช้จ่ายในการลงทุนของรัฐในการจัดการศึกษา การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ รัฐไม่จำเป็นต้องลงทุนด้านค่าใช้จ่ายในการเพิ่มครูให้ครบชั้นในโรงเรียนขนาดเล็ก ไม่เพิ่มค่าใช้จ่ายในด้านค่าพาหนะเดินทางของนักเรียน ค่าประกันชีวิต หรืออุบัติเหตุในการเดินทางของนักเรียนหรือการจัดหาพาหนะ รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

เงื่อนไขความสำเร็จ

การพัฒนาศักยภาพครูการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจะเกิดขึ้นได้ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของครูในเรื่องการบูรณาการเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับช่วงชั้นของโรงเรียน ซึ่งสิ่งสำคัญอยู่ที่ครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรอย่างแท้จริง โดยการศึกษาและนำมาวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การบูรณาการในหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วย ซึ่งถือเป็นการพัฒนาหลักสูตรอันเป็นภารกิจของทุกโรงเรียนที่จะต้องดำเนินการอยู่แล้ว

การลดงานธุรการของโรงเรียนลง เพื่อให้ครูได้ทุ่มเทให้กับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการได้อย่างเต็มที่ หน่วยงานที่รับผิดชอบควรหาทางลดภาระงานด้านธุรการของโรงเรียนลง โดยการสนับสนุนอัตราบุคลากรด้านธุรการให้แก่โรงเรียน หรืออาจพิจารณาสนับสนุนงบประมาณค่าตอบแทนเพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดหาบุคลากรในท้องถิ่นมาช่วยดำเนินการในด้านนี้

การจัดแนวทางการเรียนรู้ที่สำคัญ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเป็นไปอย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ หลังจากการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไปแล้ว โรงเรียนควรมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญ คือการใช้สื่อเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมต่างๆ ช่วยในการจัดการเรียนการสอน เช่น การใช้สิ่งแวดล้อมเป็นสื่อการเรียนรู้ การจัดหาคอมพิวเตอร์ และการผลิตโปรแกรมการเรียนรู้ (CAI) การใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นและองค์ความรู้ในท้องถิ่น การเป็นเครือข่าย และการจัดการเรียนรู้ร่วมกับ โรงเรียนอื่น เพื่อเป็นการเสริมประสบการณ์ให้กับผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ เช่น การจัดสหวิทยาการเรียนรู้คอมพิวเตอร์ การใช้ห้องปฏิบัติการทางภาษา (Sound Lab) หรือห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ การเข้าค่ายทางวิชาการร่วมกับโรงเรียนอื่น ๆ และการแข่งขันกีฬาหรือการแข่งขันทางวิชาการต่าง ๆ เป็นต้น

ส่วนการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสรุปได้ว่าเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กให้สอดคล้องกับ

สภาพปัญหาของโรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้นเรียน โดยการจัดชั้นเรียนแบบช่วงชั้นและการพัฒนาหลักสูตรโดยการบูรณาการเนื้อหาตามช่วงชั้น

2. นโยบายการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กระดับเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 (2550 ก : 11) ได้สรุปไว้ว่า โรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 ได้รวมตัวกันตั้งเป็นชมรมโรงเรียนเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี 2547 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันดำเนินงานทางวิชาการ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านวิชาการระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและระหว่างครูกับครูหรือระหว่างครูกับผู้บริหารโรงเรียน กิจกรรมที่จัดร่วมกัน เช่น การจัดงานวิชาการ “เปิดโลกใบเล็ก” การแข่งขันกีฬา การอยู่ค่ายคุณธรรม การอยู่ค่ายลูกเสือ-เนตรนารี เป็นต้น โครงการดังกล่าวได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 ได้มีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำในการดำเนินงานสนับสนุนด้านวิชาการและกรรมการตัดสินการประกวดผลงานด้านวิชาการและการแข่งขันกีฬานอกจากนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 (2551 : 18) ได้ตั้งงบประมาณ จำนวน 800,000 บาท ในปีงบประมาณ 2551 เพื่อให้โรงเรียนได้รวมกลุ่มกันในการพัฒนาครูและนักเรียน เพื่อสนองความต้องการของโรงเรียนที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน ปรากฏว่ามีโรงเรียนขนาดเล็กรวมกลุ่มกันหลายกลุ่ม ๆ ละ 3 - 4 โรงเรียน เสนอโครงการขอรับการสนับสนุนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 ส่วนใหญ่เป็นโครงการค่ายวิชาการ

3. นโยบายการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 (2551 : 8) สรุปไว้ว่าโรงเรียนขนาดเล็กกระจายอยู่ในทุกอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอท่าใหม่ อำเภอนายายอามและอำเภอแก่งหางแมว ปีการศึกษา 2547 มีโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำนวน 36 โรงเรียน ปีการศึกษา 2548 จำนวน 36 โรงเรียน โดยปีการศึกษา 2549 จำนวน 38 โรงเรียน ปีการศึกษา 2550 จำนวน 38 โรงเรียน และปีการศึกษา 2551 จำนวน 41 โรงเรียน และมีแนวโน้มจำนวนสูงขึ้นเนื่องจากสาเหตุ (1) นโยบายการคุมกำเนิด (2) แรงงานเคลื่อนย้ายตามฤดูกาล โดยย้ายบุตรหลานที่อยู่ในวัยเรียนตามไปด้วย (3) ผู้ปกครองมีความเชื่อว่าโรงเรียนขนาดใหญ่หรือโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเมืองหรือชุมชนใหญ่ย่อมมีคุณภาพกว่าโรงเรียนที่อยู่ในชนบท ผู้ปกครองบางส่วนจึงนิยมส่งบุตรหลานเข้าไปเรียน (4) โรงเรียนเอกชนมีบริการรถรับ-ส่งนักเรียนเกือบครอบคลุมทุกพื้นที่ในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งผู้ปกครองบางส่วนจึงนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนเอกชน เพราะความสะดวกสบายในการเดินทางและไม่ต้องเป็นภาระในการรับส่งบุตรหลานเอง

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าโรงเรียนขนาดเล็กประสบปัญหาในด้านการบริหารจัดการ การเรียนการสอน ความพร้อมทางด้านปัจจัยและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 ได้เห็นความสำคัญของโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งเป็นนักเรียนส่วนใหญ่ มาจากครอบครัวที่ยากจน จึงได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กอย่างต่อเนื่อง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแผนปฏิบัติการประจำปี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546-2551 พบว่า ทุกปีงบประมาณได้มีการจัดทำโครงการทำคำรับรอง การปฏิบัติราชการ ของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยผู้บริหารโรงเรียนได้ลงนามร่วมกับประธานกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้แทนครูและศึกษานิเทศก์ที่ดูแลรับผิดชอบโรงเรียน เพื่อให้ทุกฝ่ายรับทราบ และร่วมกันพัฒนานักเรียนรองรับการประเมินตามตัวชี้วัด กำหนดให้มีการประเมินภาคเรียนละ 1 ครั้ง ภาคเรียนแรกโรงเรียนประเมินเองตามเครื่องมือที่คณะกรรมการสร้างขึ้นตามตัวชี้วัด ส่วนการประเมินภาคเรียนที่ 2 คณะกรรมการจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 เป็นผู้ประเมิน แบ่งคณะประเมินออกเป็น 6 สาย แต่ละสายประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่หมุนเวียนเข้ามามีส่วนร่วมในการ ประเมินแต่ละปี ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรจากกลุ่มต่าง ๆ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 และกรรมการฝ่ายวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลจากการประเมินมาวิเคราะห์ในภาพรวมและ รายโรงเรียน เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาของโรงเรียนขนาดเล็กแต่ละแห่งนอกจากนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 ยังได้จัดทำโครงการพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็กร่วมกับ โรงเรียนขนาดอื่น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 (2551 : คำนำ) สรุปภาพรวมในการ บริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กด้วย “3 พ” ประกอบด้วย

3.1 พัฒนาตนเอง โรงเรียนขนาดเล็กได้มีการพัฒนาตนเองตามศักยภาพและ ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3.2 เครือข่ายพันธมิตร โรงเรียนขนาดเล็กมีการรวมกลุ่มกันเป็น “ชมรมโรงเรียน เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา” มีการจัดกิจกรรมร่วมกันทั้งด้านวิชาการและกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน

3.3 พันธมิตรการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการมอบ สื่ออุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1(2550 ข : 25) สรุปผลที่เกิดจากการพัฒนา คุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 จากการศึกษาข้อมูลสารสนเทศ

โรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 (2550 ข : 6-7) พบว่า ปีการศึกษา 2550 ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ (NT) และผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 ปรากฏตามตารางดังนี้

ตาราง 3 ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ (NT) และผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2550

ชั้น วิชา	ป.3 (NT)		ป.6(O-net)	
	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์
สพฐ.	48.26	45.05	36.58	47.54
สพท.จบ.1	51.51	48.95	38.60	54.02
โรงเรียนขนาดเล็ก	52.77	50.12	35.01	46.27

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1. 2550 ข : 8 - 9

จากตาราง 3 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ (NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2550 ของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 และค่าเฉลี่ยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 และค่าเฉลี่ยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปัญหาการบริหารจัดการในโรงเรียนขนาดเล็ก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 1) ได้สรุปปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ไว้เมื่อ พ.ศ. 2549 ว่า โรงเรียนขนาดเล็ก มีปัญหาในการจัดการศึกษาหลายประการ เช่น ขาดแคลนครูและสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนครูไม่ครบชั้นเรียน งบประมาณไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค ประกอบกับครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ไม่สามารถส่งเสริมสนับสนุนค่าใช้จ่าย

ด้านการศึกษาให้กับบุตรหลานของตนเองได้ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กมีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาต่ำ นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนค่อนข้างต่ำ ตลอดจนบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็กค่อนข้างขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน

ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552 : 33) ได้สรุปปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เนื่องจากมีอยู่จำนวนมากถึง 12,828 โรงเรียน หรือหนึ่งในสามของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด ซึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่เหล่านี้ขาดความพร้อมในการบริหารจัดการและจัดการเรียนการสอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากข้อจำกัดหลายประการทั้งด้านครู บุคลากร งบประมาณ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน ฯลฯ ทำให้นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ส่งผลต่อปัญหาทั้งด้านประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาและคุณภาพการศึกษาโดยรวม ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ. พบว่า โรงเรียนที่ไม่ได้มาตรฐานส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก

สรุปได้ว่า โรงเรียนขนาดเล็กประสบปัญหาที่คล้ายคลึงกัน ใน 4 ด้าน คือ

1. ด้านการบริหารจัดการ กล่าวคือในอดีตรัฐบาลตั้งโรงเรียนให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ แต่ในปัจจุบัน ความจำเป็นลดลงเนื่องจากประชากรมีแนวโน้มลดน้อยลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กเพิ่มจำนวนมากขึ้นมีอัตราส่วนครูต่อนักเรียน นักเรียนต่อห้องเรียน ต่ำกว่ามาตรฐาน ค่าใช้จ่ายต่อหัวนักเรียนสูงกว่าโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่ นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนยังขาดทักษะในการบริหารจัดการ โรงเรียน ซึ่งมีบริบทต่างไปจากโรงเรียนขนาดอื่น และการนำข้อมูลสารสนเทศ ผลการประเมินงานคุณภาพ หรือโครงการมาใช้ในการวางแผนปรับปรุงพัฒนางานยังมีน้อย และยังมีปัญหาด้านการอพยพย้ายถิ่นฐานของประชากรวัยเรียนเพื่อติดตามผู้ปกครองไปรับจ้างงานในต่างพื้นที่ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กเป็นอย่างยิ่ง

2. ปัญหาด้านการเรียนการสอน พบว่า ครูส่วนใหญ่ขาดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสภาพที่ครูไม่ครบชั้นเรียนและนักเรียนมีจำนวนน้อยในแต่ละชั้น ครูมีภาระงานนอกเหนือจากการสอน ที่ครูต้องปฏิบัติ ด้านหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้มีจำนวนจำกัดและไม่ทันสมัย อีกทั้งไม่สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีสาเหตุมาจากโรงเรียนได้รับงบประมาณน้อย ผลทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำไปด้วย

3. ปัญหาด้านความพร้อมเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุน พบว่า การจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนขนาดเล็ก ใช้เกณฑ์การจัดสรรหลาย ๆ เกณฑ์ ซึ่งขนาดโรงเรียน จำนวนนักเรียน

เป็นเกณฑ์หลักในการจัดสรรงบประมาณ เนื่องจากมีการคำนึงถึงประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณ ให้มีความประหยัดและคุ้มค่าที่สุด ดังนั้น จึงทำให้โรงเรียนขนาดเล็กได้รับการจัดสรรบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์และสิ่งก่อสร้าง เป็นจำนวนน้อย นอกจากนี้สภาพอาคารที่มีอยู่เก่า ชำรุดทรุดโทรม เนื่องจากสร้างมานาน ผู้ปกครองและชุมชนมีความยากจน สำหรับตัวป้อนด้านนักเรียน พบว่า นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมาจากครอบครัวที่ยากจนเป็นส่วนใหญ่

4. ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กจะมีผู้แทนของชุมชนและองค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่บทบาทของคณะกรรมการดังกล่าวยังมีไม่มากนัก และหากกล่าวถึงการประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน เกือบจะกล่าวได้ว่ามีน้อยมาก หรือไม่มีเลย ในบางพื้นที่ชุมชน ผู้ปกครองมีฐานะยากจนไม่สามารถส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนและการเรียนของบุตรหลานได้เท่าที่ควร

จากปัญหาด้านคุณภาพดังกล่าวข้างต้น สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้ศึกษาเอกสารนโยบายและแนวทางการปฏิบัติดังกล่าวเพื่อนำมาพัฒนาเป็นนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นในโรงเรียนขนาดเล็กอย่างเป็นระบบ กล่าวคือระบบบริหารจัดการ ระบบการพัฒนามูลสารและระบบการพัฒนาการเรียนการสอน โดยเริ่มจากโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น จำนวน 14 โรงเรียน ใน 14 เขตพื้นที่การศึกษา และต่อมาในปี พ.ศ. 2551 ได้ขยายจำนวนโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นเป็น 800 โรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาระบบวางแผน การบริหารจัดการ ระดับการเรียนการสอนและการประกันคุณภาพการศึกษา และดำเนินการนำร่องตามรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการสอนคละชั้น และได้จัดโครงการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น โดยให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจารณาคัดเลือกโรงเรียนขนาดเล็กเขตพื้นที่การศึกษาระดับ 1 - 3 ตำบลเข้ารับการพัฒนาตามโครงการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น และได้จัดทำโครงการเพื่อพัฒนามูลสารให้ความรู้เรื่องการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นกับโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบที่สมัครใจ เข้าร่วมการอบรมพัฒนาและนำไปปฏิบัติจริงในพื้นที่โรงเรียนต้นแบบที่ได้รับการคัดเลือก

โครงการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. หลักการและเหตุผล

ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาระบบวางแผน การบริหารจัดการ

ระบบการเรียนการสอนและการประกันคุณภาพการศึกษา โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ดำเนินการนำร่องตามรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพในทุกเขตพื้นที่การศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาระยะ 1-3 ตำบล ในปีงบประมาณ 2551 มีโรงเรียนขนาดเล็กที่เข้าร่วมโครงการนำร่อง 800 โรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการสอนคละชั้น เนื่องจากครูในโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่มีครูไม่ครบชั้น และเน้นการสอนแบบบูรณาการ รวมทั้งการผลิตและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบคละชั้น

2.3 เพื่อพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น

3. เป้าหมาย

โรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบมีการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. ผู้เข้าประชุม

ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบ จำนวน 800 โรงเรียน จากทุกเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาานิเทศก์เขตพื้นที่การศึกษาระยะ 2 คน รวมทั้งผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1,300 คน

5. กำหนดวันเวลาและสถานที่ประชุม เป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ระหว่างวันที่ 9-11 พฤษภาคม 2551 ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์จอมเทียน พัทยา จังหวัดชลบุรี มีผู้เข้าประชุมจากภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคเหนือ รวม 116 เขตพื้นที่การศึกษา และผู้เกี่ยวข้องของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวม 770 คน

ระยะที่ 2 ระหว่างวันที่ 12-14 พฤษภาคม 2551 ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์จอมเทียน พัทยา จังหวัดชลบุรี มีผู้เข้าประชุมจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวม 59 เขตพื้นที่การศึกษา และผู้เกี่ยวข้องของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวม 500 คน

6. วิธีดำเนินการประชุม บรรยาย อภิปราย และแบ่งกลุ่มปฏิบัติการ

ผู้รับผิดชอบโครงการ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โครงการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบการจัดการสอนแบบคละชั้นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1

โครงการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบการเรียนการสอนแบบคละชั้นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 ดำเนินงานในลักษณะของโครงการนำร่องของโรงเรียนต้นแบบ 3 โรงเรียน รายละเอียดของโครงการซึ่งจัดตั้งโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 เป็นลักษณะของโครงการแม่ ที่ครอบคลุมการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบทั้งสามโรงเรียน โดยทั้งสามโรงเรียน ได้ดำเนินการจัดตั้งโครงการของตนเองขึ้นมา ในหัวข้อนี้จะนำเสนอรายละเอียดของโครงการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบการเรียนการสอนแบบคละชั้นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยแจกแจงรายละเอียดของตัวโครงการที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 จัดตั้งขึ้น โดยถือว่าเป็นโครงการหลัก การวิจัยครั้งนี้มุ่งทำการประเมินโครงการ กำหนดให้ชื่อว่า “โครงการระดับเขตพื้นที่การศึกษา”

สำหรับแต่ละโรงเรียนต้นแบบ ก็จะจัดตั้งโครงการของตนเองขึ้นมา ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ถือว่าเป็นผลการดำเนินงานตามโครงการหลัก หรือโครงการระดับเขตพื้นที่ ซึ่งจะเป็แหล่งข้อมูลเพื่อใช้สนับสนุนการประเมินโครงการระดับเขตพื้นที่ ในการประเมินโครงการครั้งนี้ โดยกำหนดให้ชื่อสมมุติว่า “โครงการระดับโรงเรียน ของโรงเรียนที่ 1” “โครงการระดับโรงเรียนของโรงเรียนที่ 2” และ “โครงการระดับโรงเรียนของโรงเรียนที่ 3” ซึ่งการนำเสนอข้อมูลรายละเอียดของโครงการของโรงเรียนต้นแบบจะไม่ระบุชื่อโรงเรียน เนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อโรงเรียนดังกล่าว

ซึ่งรายละเอียดของโครงการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบการเรียนการสอนแบบคละชั้นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การดำเนินงานระดับเขตพื้นที่

1. หลักการและเหตุผล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาระบบวางแผน การบริหารจัดการ ระบบการเรียนการสอนและการประกันคุณภาพการศึกษา โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ดำเนินการนำร่องตามรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพในทุกเขตพื้นที่การศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาระยะ 1 - 3 ตำบล ตำบลละ 1 โรงเรียน ในปีงบประมาณ 2551 มีโรงเรียนขนาดเล็กที่เข้าร่วมโครงการนำร่อง จำนวน 800 โรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น เนื่องจาก

ครูในโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่มีครูไม่ครบชั้นเรียน และเน้นการสอนแบบบูรณาการ รวมทั้งพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนให้มีศักยภาพ ในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการผลิต และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 เห็นความสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งถ้านำนักเรียนไปเรียนร่วมกับโรงเรียนอื่น การเดินทางของนักเรียนจะมีความลำบาก และทำให้เด็กวัยเรียน ไม่เรียนหนังสือ ซึ่งสภาพปัจจุบันของโรงเรียนขนาดเล็ก ประสบปัญหาหลายประการ เช่น การลงทุนของภาครัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบต้องลงทุนสูง คุณภาพนักเรียน อันเป็นผลผลิตของโรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพค่อนข้างต่ำ ขาดความพร้อมด้านปัจจัย เช่น งบประมาณได้น้อย การจัดสรรงบประมาณยึดจำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ การขาดแคลนบุคลากร ครูไม่เพียงพอ ไม่ครบชั้น ขาดครูชำนาญการเฉพาะด้าน ขาดแคลนวัสดุสื่อ อุปกรณ์การเรียน การสอนที่ทันสมัย ครุภัณฑ์ ที่สำคัญและจำเป็น และขาดแคลนเทคโนโลยี ตลอดจนความร่วมมือกับชุมชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 ได้คัดเลือกโรงเรียนขนาดเล็ก ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน เพื่อเข้ารับการอบรมและพัฒนาหลักสูตรบูรณาการการจัดการเรียนการสอนรูปแบบคละชั้น

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบคละชั้น

2.2 เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3 เพื่อแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น

2.4 เพื่อปรับปรุงพัฒนาครูให้มีความรู้และประสบการณ์ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น

2.5 ศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบที่มีการบริหารจัดการเรียนรู้รูปแบบคละชั้น

2.6 เพื่อสนับสนุนสื่อ วัสดุ เพื่อเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น

2.7 เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เป้าหมาย

โรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เชิงปริมาณ

3.1 ผู้บริหารโรงเรียนต้นแบบ 3 โรงเรียน ได้รับการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 โรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบการจัดการเรียนการสอนแบบคณะชั้น จำนวน 3 โรงเรียน
 3.3 บุคลากรครู จำนวน 6 คน ได้เข้ารับการอบรมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้
 รูปแบบคณะชั้นทุกคน

3.4 บุคลากรครู ได้ไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการสอนแบบคณะชั้น อย่างน้อยโรงเรียน
 ละ 1 ครั้ง

3.5 นักเรียนโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบทุกคน มีสื่อการเรียนรู้ เทคโนโลยีที่ทันสมัย
 ใช้ในการเรียนศึกษาเรียนรู้

เชิงคุณภาพ

3.1 ผู้บริหารโรงเรียนสามารถพัฒนาและบริหารจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการสอน
 คณะชั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 ครูสามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้กับนักเรียน
 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 มีการจัดชั้นเรียนและห้องเรียน มีสภาพบรรยากาศ เอื้อต่อการเรียนรู้แบบคณะชั้น

3.4 นักเรียนมีการพัฒนาการเรียนรู้ที่ดีขึ้น

4. สถานที่ดำเนินการ

สถานที่ดำเนินการ แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบการจัดการเรียน
 การสอนรูปแบบการคณะชั้น ณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1

ระยะที่ 2 ระยะปฏิบัติการ โดยโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบ จำนวน 3 แห่ง ได้แก่

- โรงเรียนที่ 1 จังหวัดจันทบุรี
- โรงเรียนที่ 2 จังหวัดจันทบุรี
- โรงเรียนที่ 3 จังหวัดจันทบุรี

5. วิธีดำเนินงาน

5.1 ผู้บริหารโรงเรียน และครู โรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบการจัดการเรียนการสอน
 แบบคณะชั้น เข้าประชุมปฏิบัติการเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบ

5.2 พัฒนาส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรม สัมมนาและทัศนศึกษาดูงาน โรงเรียน
 ต้นแบบคณะชั้นที่มีการบริหารจัดการประสบผลสำเร็จ

5.3 จัดทำแผนการเรียนรู้แบบคณะชั้น หรือแผนบูรณาการในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
 โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบคณะชั้น สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่ทางสำนักงานคณะกรรมการ
 การศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำขึ้นมาประยุกต์ใช้

5.4 จัดกระบวนการเรียนการสอนรูปแบบคละชั้น

5.5 จัดชั้นเรียนและพัฒนาปรับปรุงห้องเรียนให้เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้แบบคละชั้น

5.6 นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น เพื่อให้การช่วยเหลือและปรับปรุง พัฒนากระบวนการตามระดับ

5.7 สรุปและรายงานผลการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น

6. งบประมาณ

จำนวนเงินงบประมาณ 800,000 บาท

7. การประเมินผล

7.1 ร้อยละของผู้บริหาร โรงเรียน ที่เข้ารับการประชุมพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

7.2 ร้อยละของครู ผู้เข้ารับการอบรม สามารถ นำองค์ความรู้ไปใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น ได้

7.3 ร้อยละของนักเรียน มีความพึงพอใจและมีการพัฒนาการเรียนรู้เชิงบวก
การดำเนินงานระดับโรงเรียน

มีการดำเนินการจัดทำโครงการ จำนวน 3 โรงเรียน ดังต่อไปนี้

1. โครงการระดับโรงเรียน ของโรงเรียนที่ 1

1.1 หลักการและเหตุผล

โรงเรียนที่ 1 ผู้วิจัยได้ใช้ชื่อสมมุติว่า “โรงเรียนที่ 1” เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2551 มีนักเรียนรวม 81 คน จำนวน 8 ห้องเรียน ครูปฏิบัติหน้าที่การสอน จำนวน 6 คน ซึ่งมีครูไม่พอกับจำนวนชั้นเรียน ประกอบกับครูมีภารกิจอื่นที่ปฏิบัตินอกเหนือจากการปฏิบัติหน้าที่การสอนตามปกติ ส่งผลให้ครูปฏิบัติหน้าที่สอนไม่เต็มตามเวลาในบางครั้ง โรงเรียนที่ 1 จึงได้จัดทำโครงการเรียนการสอนแบบคละชั้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 จำนวนนักเรียน 21 คน เพื่อแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียนและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียน

1.2.2 เพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในเกิดประโยชน์สูงสุด

1.2.3 เพื่อให้ครูได้ปฏิบัติหน้าที่การสอนอย่างเต็มเวลา

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลา												
		2551									2552			
		เม. ย.	พ. ค.	มิ. ย.	ก. ค.	ส. ค.	ก. ย.	ต. ค.	พ. ย.	ธ. ค.	ม. ค.	ก. พ.	มี. ค.	
4.	ประชุมผู้ปกครองนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 เพื่อชี้แจงการปรับวิธีสอน เป็นแบบคละชั้นภายใต้ หลักสูตรแบบบูรณาการ		—											
5.	จัดทำโครงการการเรียน การสอนแบบคละชั้น		—											
6.	ดำเนินการจัดการเรียน การสอนแบบคละชั้น		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7.	นิเทศครูระหว่างการจัด การเรียนการสอน		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8.	ร่วมโครงการศึกษาดูงาน ของ สพท.จบ.1 ในการ ศึกษาดูงานการสอนแบบ คละชั้น โรงเรียนขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 และนครสวรรค์ เขต 1			—				—						
9.	ประชุมคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อ รายงานความก้าวหน้าและ รับฟังการแสดงความคิดเห็น และเสนอแนะในการพัฒนา			—				—				—		
10.	วัดผล/ประเมินผล						—					—		

1.5 สภาพความสำเร็จ

1.5.1 ครูปฏิบัติหน้าที่การสอนได้ครบชั้นเรียน

1.5.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้สูงกว่าปีการศึกษา 2550

1.6 งบประมาณ 100,000 บาท

2. โครงการระดับโรงเรียนของโรงเรียนที่ 2

2.1 หลักการและเหตุผล

ผู้วิจัยใช้ชื่อสมมุติว่า “โรงเรียนที่ 2” ตั้งอยู่อำเภอ นายายอาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 จัดการเรียนการสอนในระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษา ในปีการศึกษา 2551 มีนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา จำนวน 20 คน และระดับประถมศึกษา จำนวน 61 คน เปิดสอน จำนวน 8 ห้องเรียน และมีครูปฏิบัติหน้าที่การสอน จำนวน 4 คน ทำให้ครูปฏิบัติหน้าที่ไม่ครบชั้นเรียน โรงเรียนจึงจัดทำโครงการการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นขึ้น ในปีการศึกษา 2551 โดยใช้หลักสูตรแบบบูรณาการเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 - 3 เพื่อเป็นการนำร่อง

2.2 วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้ครูได้ปฏิบัติหน้าที่ครบชั้นเรียน

2.2 เพื่อสนับสนุนให้ครูได้ปฏิบัติหน้าที่การสอนเต็มเวลา

2.3 เพื่อให้นักเรียนที่ต่างระดับชั้น มีโอกาสได้เรียนรู้ร่วมกันและทำกิจกรรมร่วมกันภายใต้หลักสูตรแบบบูรณาการ

2.4 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

2.3 เป้าหมาย

2.3.1 ด้านปริมาณ

1) รวมชั้นเรียนเข้าด้วยกัน ชั้นอนุบาลปีที่ 1 - 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 - 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 5

2) ครู จำนวน 4 คน รับผิดชอบห้องเรียนละ 1 คน

2.3.2 ด้านคุณภาพ

3.2.1 ครูสามารถจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการชั้นประถมศึกษา ปีที่ 2 - 3

3.2.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 - 3 มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลา												
		2551							2552					
		เม. ย.	พ. ค.	มิ. ย.	ก. ค.	ส. ค.	ก. ย.	ต. ค.	พ. ย.	ธ. ค.	ม. ค.	ก. พ.	มี. ค.	
	การศึกษาจันทร์ เขต 1 ในการ ศึกษาดูงานการสอนแบบ คละ ชั้นของโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลพบุรี เขต1 และสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1													
9.	ประชุมกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน เพื่อชี้แจงและ รายงานความก้าวหน้าในการ จัดการเรียนการสอนแบบ คละ ชั้นและการแสดง ความคิด เห็นเพื่อการพัฒนา							—						
10	วัดผลและประเมินผล							—				—		
11	รายงานผลการจัดการเรียน การ สอนแบบคละชั้นและหลักสูตร บูรณาการ													—

2.5 สภาพความสำเร็จ

2.5.1 ครูสามารถใช้หลักสูตรแบบบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนแบบ
คละชั้นได้

2.5.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 สูงขึ้นกว่า
ปีการศึกษา 2550 ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

2.6 งบประมาณ 100,000 บาท

3. โครงการระดับโรงเรียน ของโรงเรียนที่ 3

3.1 หลักการและเหตุผล

ผู้วิจัยใช้ชื่อสมมุติว่า “โรงเรียนที่ 3” เป็น โรงเรียนขนาดเล็กเป็น โรงเรียนที่ขาดความพร้อมด้านบุคลากร กล่าวคือ ส่วนมากมีครูไม่ครบชั้นเรียน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนค่อนข้างต่ำทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนที่ 3 มีนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา จำนวน 24 คน และนักเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 79 คน ครูจำนวน 4 คน และครูอัตราจ้าง 1 คน รวม 5 คน ซึ่งมีครูไม่ครบชั้นเรียน โรงเรียนที่ 3 จึงได้จัดทำโครงการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น ในปีการศึกษา 2551 เพื่อแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นตามนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยโรงเรียนได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6)

3.2 วัตถุประสงค์

3.2.1 เพื่อใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น ในการแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียน

3.2.2 เพื่อให้ให้นักเรียนระดับชั้นใกล้เคียงกันและแต่ละช่วงชั้นได้เรียนร่วมกัน

3.2.3 เพื่อให้ครูทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

3.2.4 เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักสูตรบูรณาการแต่ละช่วงชั้น

3.2.5 เพื่อให้ครูทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

3.3 เป้าหมาย

3.3.1 ด้านปริมาณ

นักเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นในช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6)

3.3.2 ด้านคุณภาพ

- 1) ครูสามารถจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้
- 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

3.4 กิจกรรมและระยะเวลาดำเนินการ

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลา													
		2551							2552						
		เม. ย.	พ. ค.	มิ. ย	ก. ค.	ส. ค.	ก. ย.	ต. ค.	พ. ย.	ธ. ค.	ม. ค.	ก. พ.	มี. ค.		
1.	เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ต้นแบบของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน	—													
2.	ประชุมชี้แจงการเรียน การสอนแบบคละชั้น เพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่ครู	—													
3.	ประชุมคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อชี้แจงรูปแบบการสอน แบบคละชั้นและขอความ เห็นชอบในการดำเนินการสอน แบบคละชั้นในโรงเรียน		—												
4.	ประชุมผู้ปกครองนักเรียน เพื่อทำความเข้าใจในการ ปรับเปลี่ยนการจัดการเรียน การสอนแบบคละชั้น		—												
5.	ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครู ร่วมกันวางแผนการจัดชั้นเรียน ปีการศึกษา 2551		—												
6.	จัดทำโครงการการเรียน การสอนแบบคละชั้น		—												
7.	ผู้บริหารและครูร่วมกัน วางแผน การจัดชั้นเรียน		—												

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลา											
		2551							2552				
		เม. .ย	พ. ค.	มิ. ย	ก. ค.	ส. ค.	ก. ย.	ต. ค.	พ. ย.	ธ. ค.	ม. ค.	ก. พ.	มี. ค.
8.	ดำเนินการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นตามโครงการฯ						—						
9.	เข้าร่วมโครงการศึกษาดูงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 ในการศึกษาดูงานการสอนแบบคละชั้นของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 และนครสวรรค์ เขต 1			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10.	ผู้บริหาร โรงเรียนและศึกษานิเทศก์ นิเทศการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง							—					—
11.	ประชุมกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อชี้แจงและรายงานผลความก้าวหน้าในการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นและการแสดงความคิดเห็นเพื่อการพัฒนา		—										—
12.	วัดผลและประเมินผล						—						—

3.5 สภาพความสำเร็จ

3.5.1 ครูสามารถจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

3.5.2 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงขึ้นกว่าปีการศึกษา 2550 ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

3.6 งบประมาณ 100,000 บาท

สรุปโครงการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบการเรียนการสอนแบบคละชั้นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 เป็นการดำเนินงานในระดับโรงเรียน ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 ได้จัดทำโครงการขึ้นมีโรงเรียนต้นแบบสามโรงเรียนมีส่วนร่วมในการนำร่องการดำเนินงานซึ่งการวิจัยครั้งนี้ จะดำเนินการประเมิน โครงการในขอบเขตของโครงการดังกล่าวนี้

การบริหารจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 ก : บทนำ) ได้สรุปไว้ว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีอยู่ในนานาประเทศทั่วโลก โดยมีชื่อหลากหลาย เช่น Multilevel, Split level, Multi Program (ใน ประเทศแคนาดา) Multi-age, Multi Class, Composite Class, Combination Class Vertical Group, Family Class, Unitary Schools (สำหรับโรงเรียนที่มีครูคนเดียว) การจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กสามารถส่งเสริมคุณสมบัติสำคัญของเด็กคือ การเรียนรู้และการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น นอกเหนือจากการพัฒนาด้านสติปัญญานักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กที่ครูผู้สอนคนเดียวแต่สอนนักเรียนมากกว่า 1 ชั้น นักเรียนจะมีลักษณะในการเรียนรู้แบบควบคุมตนเองได้ (Self - Managing) ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการใฝ่เรียนรู้

ประเทศไทยได้นำแนวคิดนี้มาจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นเพื่อส่งเสริมคุณภาพของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งนี้แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นได้รับการส่งเสริมในประเทศนิวซีแลนด์ ซึ่งให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาตามจำนวนเด็ก ทำให้เด็กได้รับการพัฒนาตามระดับความสามารถเป็นรายบุคคล สำหรับประเทศไทยมีโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้แบบคละชั้น คือ โรงเรียนรุ่งอรุณ โรงเรียนดรุลลสิกขาลัย และโรงเรียนนานาชาติ ซึ่งผลจากการประเมินคุณภาพของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีคุณภาพอยู่ในระดับดี ดังนั้น การนำแนวคิดเรื่องการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก จึงมีความเหมาะสม เนื่องจากมีนักเรียนจำนวนไม่มาก ครูผู้สอนสามารถพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคลและใช้กระบวนการเรียนรู้แบบคละชั้น เช่น การจับคู่ (รายชั้นและต่างระดับชั้น) แบ่งกลุ่มย่อยตามระดับความสามารถและการค้นคว้ารายบุคคล รวมทั้งการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มใหญ่ทั้งในระดับชั้นและต่างระดับชั้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551 ข : บทนำ)

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 ก : 3 - 18) มีแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นไว้ว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีความพยายามที่จะจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดภายใต้ข้อจำกัดที่มีอยู่หลากหลายและเงื่อนไขในการบริหารจัดการที่ต่างจากโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ 2 ประการ ดังนี้

ประการแรก การมีนักเรียนแต่ละชั้นจำนวนน้อย ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ขาดความสนุกสนาน ไม่สามารถแบ่งกลุ่มและเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ร่วมกัน

ประการที่สอง แนวโน้มในการพัฒนาศักยภาพ โรงเรียนขนาดเล็ก มุ่งเน้นที่การส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้ครูจำนวน 1 คน ดูแลเด็ก จำนวน 15 คน

วิธีการที่เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก คือ การจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น (Multigrade Teaching) การจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น คือการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กต่างชั้น ต่างกลุ่มอายุ ซึ่งมีความสามารถต่างกัน นำมาจัดการเรียนรู้พร้อมกันเป็นชั้นเดียว โดยมีลักษณะการจัดกิจกรรมที่ครูคนเดียวสามารถจัดกิจกรรมสอดคล้องกับระดับความสามารถของเด็กเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย

สำหรับแนวคิดหลักการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 ก : 20) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีนักเรียนต่างชั้นต่างวัย ต่างความสามารถมาเรียนรู้พร้อมกัน ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้จึงต้องอาศัยแนวคิดหลักที่สำคัญ ดังนี้

1. เสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ร่วมกัน การมีนักเรียนแต่ละชั้น จำนวนน้อยทำให้บรรยากาศในห้องเรียนดูเหงา ๆ ไม่สนุกสนาน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มในบางโอกาสไม่สามารถทำได้
2. การจัดการเรียนรู้ที่เต็มศักยภาพ ห้องเรียนแบบคละชั้นเป็นห้องเรียนแบบธรรมชาติที่สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตปกติและเด็กทุกคนใน โรงเรียนก็จะมีครูสอนดูแลได้ตลอดเวลา
3. จัดกลุ่มเด็กที่มีพัฒนาการและระดับความสามารถในการเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกันได้ด้วยกัน
4. จัดประสบการณ์ให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้จากผู้อื่น

การบริหารจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น

การบริหารจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น เป็นรูปแบบการบริหารจัดการที่นำนักเรียนหลายชั้น มาเรียนรู้พร้อมกัน เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่อไปนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้

ลักษณะแผนการจัดการเรียนรู้เป็นแผนสำหรับเข้าแฟ้มเพื่อสะดวกในการนำไปใช้ หรือให้ครูผู้สอนจัดทำเพิ่มเติม ทั้งนี้ครูผู้สอนมีหน้าที่ทำกำหนดการสอนและเตรียมสื่อตามแผน รวมทั้งจัดทำแฟ้มนักเรียนรายบุคคล สำหรับบันทึกความก้าวหน้าของนักเรียนเป็นการประเมินผลการพัฒนาการของผู้เรียนตามสภาพจริง แผนการเรียนรู้นี้จัดเป็นหน่วยตามสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรที่วิเคราะห์แล้ว ซึ่งสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำแผนการเรียนรูแบบคละชั้น เพื่อช่วยให้ครูผู้สอนมีแนวทางจัดการเรียนรู้ตามตารางเรียนดังกล่าว ทั้งนี้ครูผู้สอนสามารถจัดชุดแผนการเรียนรูได้ตรงตามระดับที่คละชั้น เนื่องจากแผนการเรียนรูนี้แยกเป็นแต่ละชั้นปี จึงนำมาจัดรวมกันได้ตามบริบทของแต่ละโรงเรียน

2. ตารางเรียนแบบคละชั้น

โรงเรียนขนาดเล็กที่สอนแบบคละชั้นสามารถปรับตารางเรียนให้สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตรหรือจุดเน้นของสถานศึกษาและลักษณะ การเรียนรู้แบบคละชั้น โดยจัดตารางเรียน ช่วงเช้าเน้นการเรียนรู้ด้านภาษาและคณิตศาสตร์ ภาคบ่ายจัดแบบบูรณาการเป็นหน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นทักษะสำคัญที่เป็นทักษะร่วมในการแสวงหาความรู้ เช่น ทักษะการคิด ทักษะการทำงาน ร่วมกับผู้อื่น ทักษะการสื่อสาร เป็นต้น

ตาราง 4 ตัวอย่างตารางเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3

วัน	08.30 - 12.00 น.	12.00 - 13.00 น.	13.00 - 15.30 น.
จันทร์	ภาษาไทย คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	บูรณาการ สังคมศึกษา
อังคาร	คณิตศาสตร์ ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ	ดนตรี ศิลปะ การงาน
พุธ	ภาษาไทย คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	อาชีพและเทคโนโลยี
พฤหัสบดี	คณิตศาสตร์ ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ	ลูกเสือ เนาะแนว
ศุกร์	ภาษาไทย คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551 ก : 8

ตาราง 5 ตัวอย่างตารางเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

วัน	08.30 - 12.00 น.	12.00 - 13.00 น.	13.00 - 15.30 น.
จันทร์	ภาษาไทย	อังกฤษ	บูรณาการ
อังคาร	คณิตศาสตร์ ภาษาไทย	ครูพระ	ขนมไทย/อิฐปูทางเดินเท้า /เกษตร
พุธ	วิทยาศาสตร์ ดนตรี	อังกฤษ	วิทยาศาสตร์ พละ
พฤหัสบดี	ภาษาไทย คณิตศาสตร์	อังกฤษ	การงาน ลูกเสือ
ศุกร์	คณิตศาสตร์ ภาษาไทย	วิทยาศาสตร์	ชุมนุม อบรม

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551 ก : 9

3. การจัดการครูเข้าสอนและเตรียมตัวของครูผู้สอน

การจัดการครูเข้าสอนสำหรับชั้นเรียนแบบคละชั้น ควรคำนึงถึงข้อมูลพื้นฐาน ภูมิหลังของครูและเหตุผลในการเลือกครูเข้าสอน โดยพิจารณาว่าจะจัดการครูเข้าสอนอย่างไร มีเหตุผลใดจึงจัดเช่นนั้น มีข้อดี / ข้อเสีย ของการเลือกครูเข้าสอนนักเรียนแต่ละห้องอย่างไร โดยพิจารณาถึงความรู้ ทักษะและสมรรถนะ ตลอดจนเจตคติที่จำเป็นของครูในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น ดังนี้

3.1 ด้านความรู้ครูผู้สอนในห้องเรียนแบบคละชั้น ซึ่งมีนักเรียนต่างกลุ่ม ต่างอายุ ต่างความสามารถ เรียนรวมในห้องเดียวกัน ครูจึงควรมีความรู้ในเรื่อง เทคนิคการจัดชั้นเรียนแบบคละชั้น ประกอบไปด้วย วิธีการหลากหลายในการจัดชั้นเรียน เช่น การจัดกลุ่มทั้งชั้น กลุ่มย่อย การจับคู่ การทำงานรายบุคคลและความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์ในการจัดกลุ่มย่อยด้านการจัดกิจกรรมประจำวันด้านการเรียนรู้ที่ทำให้เด็กคุ้นเคยจนสามารถเรียนรู้ต่อเนื่อง แม้ครูไม่อยู่ในชั้น เช่น การควบคุมกำกับโดยนักเรียน การใช้สื่อที่มีอยู่เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและเป็นกลุ่ม ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดตามธรรมชาติของแต่ละวิชาและรู้วิธีการสอนที่หลากหลายซึ่งสามารถใช้สอนในชั้นเรียนแบบคละชั้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การสอนเป็นทีม การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การทำงานกลุ่มย่อย การสอนเป็นชั้นรวม การเรียนรู้โดยกลุ่มเพื่อน จัดกิจกรรมหมุนเวียนตามฐานอย่างเป็นระบบ ความรู้เรื่องประโยชน์และผลดีของการสอนแบบคละชั้นทั้งด้านวิชาการและด้านอื่น ๆ การจัดโครงสร้างหลักสูตรที่สมดุล ครอบคลุม การสอนเป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายภาคเรียน และรายปี วิธีการจัดพื้นที่ในห้องเรียน การจัดสื่อ ค้นคว้าและแหล่งเรียนรู้ทั้งใน นอกห้องเรียน สำหรับกลุ่มนักเรียนที่คละชั้นและวิธีการประเมินผลที่ปฏิบัติได้และมีประสิทธิภาพสามารถประเมินผล การเรียนรู้ที่คาดหวังสำหรับนักเรียนในชั้นเรียนที่สอดคล้องตรงตามสภาพจริงของผู้เรียน

3.2 ด้านทักษะและสมรรถนะครูผู้สอนในห้องเรียนแบบคละชั้น ควรมีทักษะและสมรรถนะที่ดี ได้แก่ ทักษะในการจัดการเรียนชั้นเรียน โดยครูผู้สอนควรมอบหมายงานให้นักเรียนทุกคนได้ทำงานตามความสามารถและครูมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับนักเรียน ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของเด็กเป็นรายบุคคลมีทักษะการวัดกระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลายที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่สนองตอบตามระดับความสามารถของผู้เรียนทักษะการจัดทำ / หาสื่อส่งเสริมสนับสนุนการเรียนแบบคละชั้นทักษะในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่หลากหลายตรงตามสภาพจริง

3.3 ด้านทัศนคติจะต้องมีความเชื่อว่าการสอนแบบคละชั้นจะเกิดประโยชน์แก่เด็กทั้งด้านพัฒนาการทางสติปัญญาและการพัฒนาทางสังคมและอารมณ์เชื่อมั่นว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้

ได้ด้วยตนเอง เรียนรู้ร่วมกันได้เชื่อว่าผู้ปกครองเห็นประโยชน์ของการสอนแบบคละชั้นทั้งในด้านวิชาการและด้านอื่นนอกเหนือจากงานวิชาการและการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครู

3.4 ด้านการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนแบบคละชั้น ครูผู้สอนจะต้องสร้างระเบียบวินัยในห้องเรียนก่อน ตลอดจนกำหนดข้อตกลงในการเรียนรู้ร่วมกัน และควรเริ่มต้นจากชั้นเล็กที่สุด เช่น ชั้นอนุบาลหรือประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มาเข้าเรียน ครูจะแนะนำชีวิตความเป็นอยู่ กิจวัตรประจำวันและการปฏิบัติกิจกรรมในห้องเรียน โดยครูผู้สอนทั้งโรงเรียนต้องร่วมกันฝึกวินัยการเรียนรู้ในห้องเรียนแบบคละชั้น เนื่องจากห้องเรียนคละชั้น ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนทุกคนตามความสามารถ ครูเป็นผู้ดูแล อำนวยความสะดวกให้คำแนะนำโดยหมุนเวียนไปตามกลุ่ม ดังนั้น เด็กจึงต้องมีวินัยในตนเอง และรู้จักการเรียนรู้ ค้นคว้า ทั้งจากเอกสารใบงาน ใบความรู้ สื่อ ICT ต่าง ๆ ตลอดจนเรียนรู้จากการทำงานร่วมกับนักเรียนคนอื่นหรือนักเรียนในชั้นต่างกัน โดยไม่ต้องมีครูอยู่ในกลุ่ม แนวทางการเสริมสร้างวินัยและข้อตกลงของห้องเรียน มีดังนี้คือการจัดทำระเบียบข้อตกลงโดยนักเรียนมีส่วนร่วมมีจำนวนข้อไม่มากนักควรใช้ภาษาที่จดจำได้ง่าย และบ่งบอกถึงพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดและการใช้ภาพประกอบมีสีสันเป็นคำกลอน

นอกจากนี้ ครูผู้สอนในชั้นเรียนแบบคละชั้น ควรมีการเตรียมตัวในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ การเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดทำหลักสูตรให้สมดุล การเตรียมหน่วยการเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลเด็กรายบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินพื้นฐานด้านการอ่านและคณิตศาสตร์ เพื่อจัดระดับความสามารถของเด็ก จัดทำกำหนดการสอน ระบุผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และชิ้นงานที่แสดงความสามารถของนักเรียน จัดกลุ่มเด็กและเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ โดยจัดกลุ่มย่อยเด็กที่มีความสามารถระดับเดียวกันการจับคู่เด็กที่อยู่ในระดับเดียวกันหรือต่างชั้นกัน การเตรียมกิจกรรมที่ใช้ในช่วงรวมชั้น จับคู่ กลุ่มย่อย งานเดี่ยว การเตรียมใบงาน ใบความรู้ แหล่งค้นคว้าและการจัดระบบการเรียนรู้ โดยหมุนเวียนอย่างเป็นระบบ เช่น กำหนดกลุ่มที่ทำงาน อีสรระกลุ่มย่อยที่เรียนกับครู การประเมินผล ฯลฯ

4. การจัดห้องเรียนแบบคละชั้น

การจัดห้องเรียนให้มีประสิทธิภาพ จะประกอบด้วย โครงสร้างของห้องเรียน กระบวนการเรียนรู้และระเบียบของห้อง เนื้อที่ในห้องเรียนแบบคละชั้น ควรมีเนื้อที่กว้างพอสมควร สำหรับการจัดกิจกรรมรวมชั้น กิจกรรมกลุ่มย่อย และมุมทำงานสงบในลักษณะกิจกรรมจับคู่หรือกิจกรรมเดี่ยวจะประกอบไปด้วยกิจกรรมพื้นฐาน 7 กิจกรรมในห้องเรียนแบบคละชั้น ได้แก่ มุมสงบหรือมุมทำงานเดี่ยว ศูนย์ทดสอบ บริเวณที่ครูใช้สอนทั้งชั้นรวมกัน มุมทำงานแบบจับคู่ บริเวณที่จัดไว้สำหรับทำงานกลุ่มย่อย ศูนย์โสตทัศนศึกษาและค้นคว้าเอกสารอ้างอิง และบริเวณ

ที่ครูสอนกลุ่มย่อย และการจัดห้องเรียนแบบคละชั้น ควรจะคำนึงถึงการจัดมุมกิจกรรมที่เหมาะสมกับการใช้เสียง ใช้ตู้ ชั้นวางของกันเขตแต่ละกิจกรรม ศูนย์สื่อครู-แบบทดสอบคู่มือครู เพิ่มโบบานมุมที่ครูสอนเด็กรายบุคคล-กลุ่มย่อย ศูนย์สื่อเด็ก-หนังสือเรียน พจนานุกรม สารานุกรม หนังสือค้นคว้า ตลอดจนเส้นทางเคลื่อนไหวเพื่อทำกิจกรรม ดังแผนผังการจัดห้องเรียน

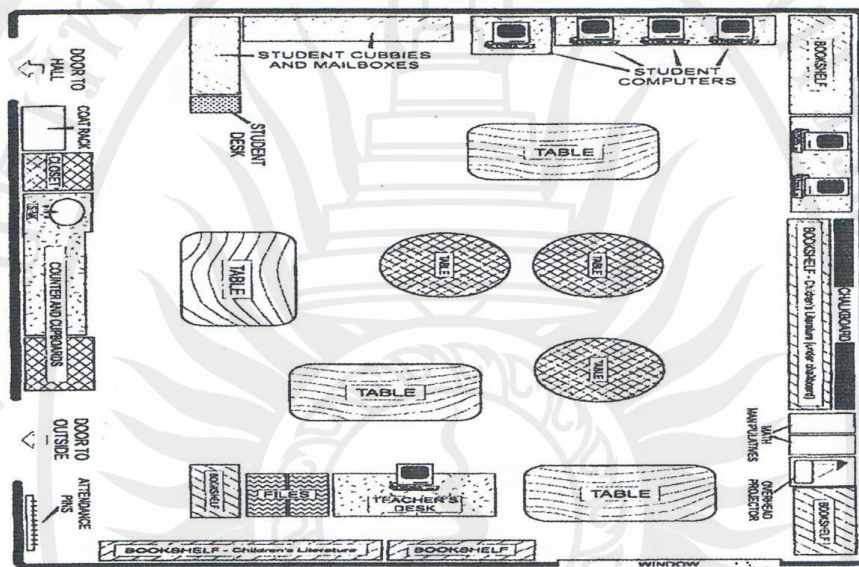
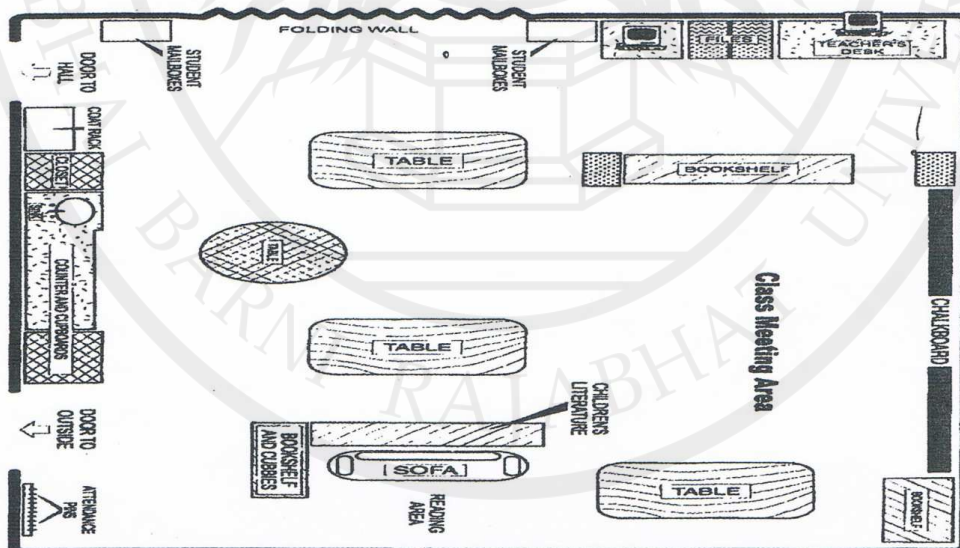

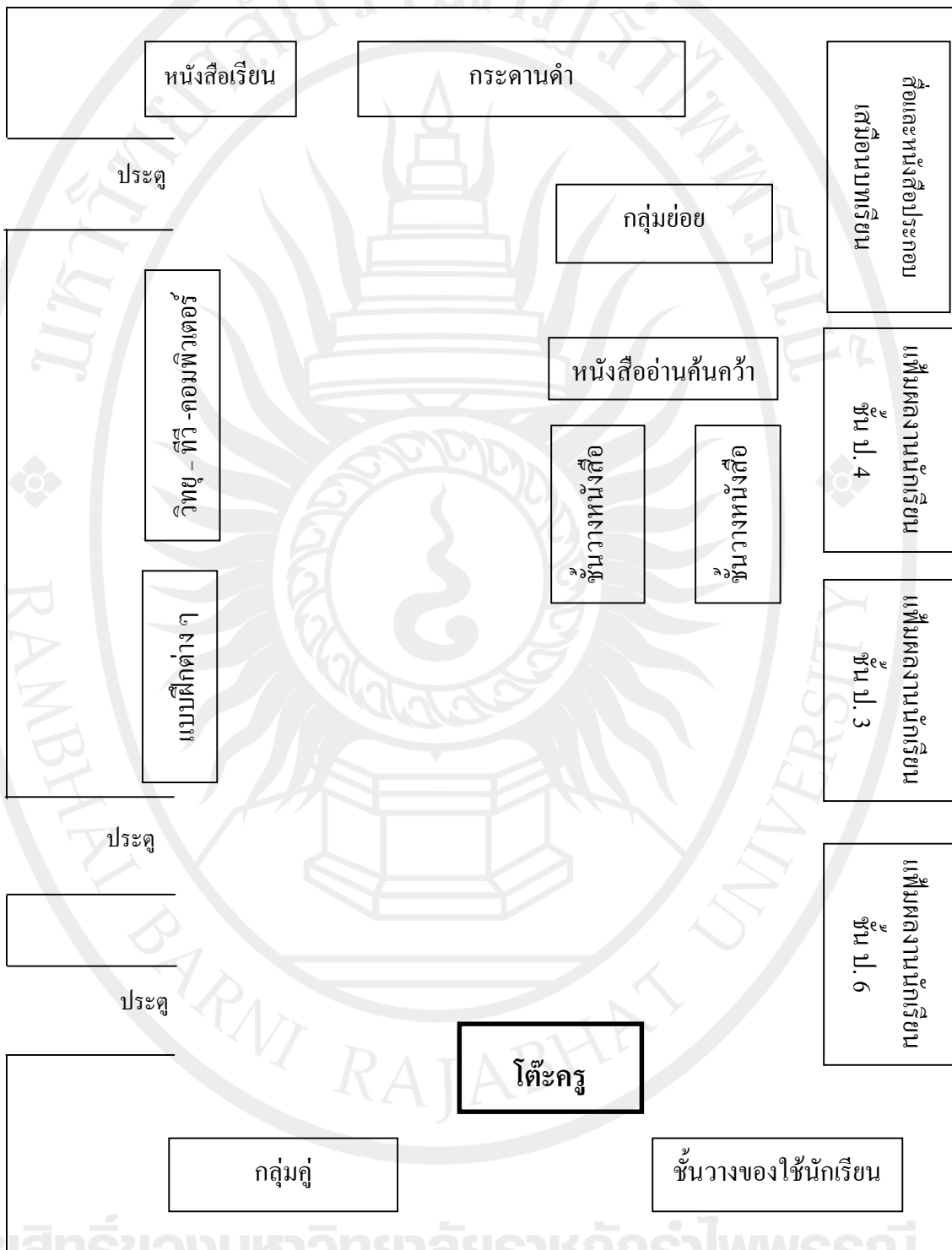
FIGURE 4 Self – Contained Classroom (Organized for Feasibility)

ภาพประกอบ 2 แผนผังการจัดห้องเรียนของประเทศนิวซีแลนด์

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551 ก : 16

ตัวอย่าง แผนผังการจัดห้องเรียนแบบคละชั้น ระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6

ภาพประกอบ 3 ตัวอย่างแผนผังการจัดห้องเรียนของโรงเรียนต้นแบบคละชั้น

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551 ก : 21

5. การจัดชั้นเรียนในโรงเรียนรูปแบบคณะชั้น

ในการจัดการเรียนรู้แบบคณะชั้น สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การจัดชั้นเรียนของครู เนื่องจากห้องเรียนแบบคณะชั้นมีเด็กต่างกลุ่มอายุมาเรียนรู้ด้วยกัน ครูจะต้องฝึกเด็กด้านระเบียบวินัย ตลอดจนทำข้อตกลงร่วมกันในการเรียนรู้

พิไชย ศรีเจ็ก (2551 : 11 - 19) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนแบบคณะชั้นดังนี้ การจัดการเรียนการสอนแบบคณะชั้น หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณะอายุแบบรวมชั้นตั้งแต่ 2 ชั้นขึ้นไป จัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกัน โดยครูคนเดียว ใช้เนื้อหาเดียวกันแต่แยกกลุ่มสอนตามความสามารถของผู้เรียน จัดกิจกรรมแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งอาจจัดได้หลายลักษณะ ดังนี้

แบบที่ 1 คณะชั้นแบบอายุระดับใกล้เคียงกัน คือ

รวมชั้นอนุบาลปีที่ 1 กับ ชั้นอนุบาลปีที่ 2

รวมชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

รวมชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

รวมชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

แบบที่ 1 เหมาะสำหรับโรงเรียนที่มีครูตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป

แบบที่ 2 คณะชั้นแบบรวมช่วงชั้น คือ

ช่วงชั้นอนุบาล อนุบาลปีที่ 1 กับ อนุบาลปีที่ 2

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

แบบที่ 2 เหมาะสำหรับโรงเรียนที่มีครูตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป

แบบที่ 3 คณะชั้นเฉพาะชั้นตามความเหมาะสม คือ

รวมชั้นอนุบาลปีที่ 1 กับชั้นอนุบาลปีที่ 2

รวมชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หรือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ส่วนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แยกสอนตามปกติ

แบบที่ 3 เหมาะสำหรับโรงเรียนที่มีครูตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป ที่เน้นสอน

เฉพาะชั้น

แบบที่ 4 คณะชั้นทั้งโรงเรียน ตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

แบบที่ 4 เหมาะสำหรับโรงเรียนที่มีครู 1 - 2 คน หรือคณะชั้นเฉพาะวิชา

สรุปการจัดชั้นเรียนแบบคละชั้นเป็นห้องเรียนที่มีเด็กต่างชั้น ต่างกลุ่มย่อย ต่างกลุ่มอายุ ความสามารถต่างกัน แต่นำมาจัดการเรียนรู้พร้อมกัน ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การจัดกิจกรรมแบบรวมชั้น การทำงานกลุ่มย่อย การทำงานแบบคู่ การทำงานรายบุคคล การจัดกลุ่มนักเรียนในชั้นเรียนแบบคละชั้น ครูควรคำนึงถึง การพัฒนาการหรือระดับความสามารถของเด็ก การจัดชั้นเรียนแบบคละชั้นไม่ควรจัดเด็กที่มีความสามารถต่างกันมากๆ มาเรียนรวมกัน เช่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ควรจัดเด็กที่มีระดับพัฒนาการในการเรียนรู้ใกล้เคียงกันมาเรียนรวมกัน เช่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 รวมกับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 รวมกับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 เป็นต้น ระดับผลการเรียน ความสนใจ ความพึงพอใจในกลุ่มเพื่อนหรือภายในที่เด็กพบในชีวิตประจำวัน ด้านปริมาณเด็กในชั้นเรียนแบบคละชั้น สัดส่วนเด็กต่อครูไม่ควรเกิน 20 คน เพื่อให้การดูแลเด็กที่ต่างความสามารถในการเรียนรู้สามารถทำกิจกรรมต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการประเมินโครงการโดยใช้รูปแบบซีบีพี (CIPP Model)

แนวคิด การประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ในปี ค.ศ. 1971 สตัฟเฟิลบีมและคณะได้เขียนหนังสือทางการประเมินออกมาหนึ่งเล่ม ชื่อ "Educational Evaluation and Decision Making" หนังสือเล่มนี้ได้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง เพราะให้แนวคิดและวิธีการทางการวัดและประเมินผลได้อย่างน่าสนใจและทันสมัยด้วย นอกจากนั้น สตัฟเฟิลบีมยังได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับการประเมินและรูปแบบของการประเมินอีกหลายเล่มอย่างต่อเนื่อง จึงกล่าวได้ว่าท่านผู้นี้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทฤษฎีการประเมิน จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ในปัจจุบันเรียกว่า CIPP Model เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง มีจุดเน้นที่สำคัญคือ ใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการ เพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา วัตถุประสงค์การประเมิน คือ การให้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเน้นการแบ่งแยกบทบาทของการทำงานระหว่างฝ่ายประเมินกับฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างเด่นชัด กล่าวคือ ฝ่ายประเมินมีหน้าที่ระบุ จัดหา และนำเสนอสารสนเทศให้กับฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายบริหารมีหน้าที่เรียกหาข้อมูล และนำผลการประเมินที่ได้ไปใช้ประกอบการตัดสินใจ เพื่อดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี ทั้งนี้เพื่อป้องกันการมีอคติในการประเมินและเขาได้แบ่งประเด็นการประเมินผลออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การประเมินด้านบริบทหรือสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินให้ได้ข้อมูลสำคัญ เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของ โครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ เป็นการตรวจสอบว่าโครงการที่จะทำสนองปัญหาหรือความต้องการจำเป็นที่แท้จริง

หรือไม่ วัตถุประสงค์ของโครงการชัดเจน เหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายขององค์การ หรือนโยบายหน่วยเหนือหรือไม่ เป็นโครงการที่มีความเป็นไปได้ในแง่ของโอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ หรือไม่ เป็นต้น

การประเมินสถานะแวดล้อมจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องโครงการควรจะทำ ในสภาพแวดล้อมใด ต้องการจะบรรลุเป้าหมายอะไร หรือต้องการบรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะอะไร เป็นต้น

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้นหรือปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation : I) เป็นการประเมิน เพื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของโครงการ ความเหมาะสมและความพอเพียงของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เวลา รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการดำเนินงาน เป็นต้น

การประเมินผลแบบนี้จะทำโดยใช้เอกสารหรืองานวิจัยที่มีผู้ทำไว้แล้วหรือใช้วิธีการวิจัยนำร่องเชิงทดลอง (Pilot Experimental Project) ตลอดจนอาจให้ผู้เชี่ยวชาญมาทำงานให้ อย่างไรก็ตามการประเมินผลนี้จะต้องสำรวจสิ่งที่มีอยู่เดิมก่อนว่ามีอะไรบ้างและตัดสินใจว่าจะใช้วิธีการใดใช้แผนการดำเนินงานแบบไหนและต้องใช้ทรัพยากรจากภายนอกหรือไม่

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมิน ระหว่างการดำเนินงานโครงการเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้นและเป็นการตรวจสอบกิจกรรม เวลา ทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน การประเมินกระบวนการนี้เป็นประโยชน์อย่างมากต่อการค้นหา จุดเด่นหรือจุดแข็ง (Strengths) และจุดด้อย (Weakness) ของนโยบาย/แผนงาน/โครงการมักจะไม่สามารถศึกษาได้ภายหลังจากสิ้นสุดโครงการแล้วการประเมินกระบวนการจะมีบทบาทสำคัญ ในเรื่องการให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นระยะ ๆ เพื่อการตรวจสอบการดำเนินของโครงการ โดยทั่วไป การประเมินกระบวนการมีจุดมุ่งหมาย คือ

3.1 เพื่อการหาข้อบกพร่องของโครงการในระหว่างที่มีการปฏิบัติการหรือการดำเนินงานตามแผนนั้น

3.2 เพื่อหาข้อมูลต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการ

3.3 เพื่อการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการดำเนินงานของโครงการ

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบ ผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการหรือความต้องการ/เป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้ง การพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการและการประเมินผล

เรื่องผลกระทบ (Impact) และผลลัพธ์ (Outcomes) ของนโยบาย / แผนงาน / โครงการ โดยอาศัยข้อมูลจากการประเมินสถานะแวดล้อม ปัจจัยเบื้องต้นและกระบวนการร่วมด้วย จะเห็นได้ว่าการประเมินแบบ CIPP เป็นการประเมินที่ครอบคลุมองค์ประกอบของระบบทั้งหมด ซึ่งผู้ประเมินจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน กำหนดประเด็นของตัวแปรหรือตัวชี้วัด กำหนดแหล่งข้อมูลผู้ให้ข้อมูล กำหนดเครื่องมือการประเมิน วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลและเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน

สต๊อฟเฟิลบีมได้เสนอแนวคิดในการสร้างแบบแผนการประเมินผลซึ่งสอดคล้องกับ CIPP Model ซึ่งอาจนำไปประยุกต์ใช้กับการประเมินผลในรูปแบบอื่น ๆ ได้ แบบแผนการประเมินผลมีดังนี้

1. การบรรยายจุดมุ่งหมายและการกำหนดนโยบายในการปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วย
 - 1.1 ขอบเขตความรับผิดชอบว่ามีขอบเขตระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด หรือระดับประเทศ
 - 1.2 เวลาและแนวทางเลือก
 - 1.3 ตัวแปรในการวัดและมาตรฐานที่ใช้ในการตัดสินใจ
 - 1.4 นโยบายในการปฏิบัติงานของผู้ประเมินผล
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แหล่งข้อมูลที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการเครื่องมือ วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง สภาพการณ์ในการเก็บข้อมูล
3. การวิเคราะห์ข้อมูล
4. การรายงานผลหรือสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
5. การบริหารการประเมินผล เพื่อเตรียมแผนการดำเนินงานทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนคือ กำหนดโครงสร้าง กำหนดบุคลากรและทรัพยากร กำหนดวิธีการปฏิบัติ ประเมินผลประสิทธิภาพของเครื่องมือ กำหนดวิธีการที่จะพัฒนาแบบแผนการประเมิน และการจัดหางบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงาน การประเมินผลตลอดโครงการ

รูปแบบการประเมินโครงการ

แดเนียล แอลสต๊อฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeam) ได้นำเสนอรูปแบบการประเมินที่เรียกว่า CIPP Model โดยให้นิยามการประเมินว่า หมายถึง กระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้สารสนเทศที่มีประโยชน์ในการนำไปใช้เป็นทางเลือกประกอบการตัดสินใจ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้องไว้ใช้ในการตัดสินใจ ผู้ทำการประเมินจะรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร การประเมินตามรูปแบบซีบีพี (CIPP Model) จะประเมิน 4 ด้าน คือ (เชาว์ อินใย, 2553 : 125 - 126)

1. การประเมินบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพเศรษฐกิจ สังคม นโยบายทางการศึกษา ความต้องการของสังคม ปัญหาอุปสรรคต่างๆ ตลอดจนปรัชญาทางการศึกษา ซึ่งจะนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจวางแผน กำหนดนโยบาย กำหนดเป้าหมาย และจุดมุ่งหมายที่เหมาะสมกับการจัดการศึกษา

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการตรวจสอบความพร้อมของ ปัจจัยเบื้องต้นต่างๆ เช่น บุคลากร อาคารสถานที่ งบประมาณ หรืออื่นๆ โดยจะนำไปใช้ ประโยชน์ในการตัดสินใจวางแผนโครงการ หรือหาวิธีการที่จะดำเนินโครงการให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ที่ตั้งไว้ ซึ่งเป็นวิธีการหรือยุทธวิธีที่เป็นไปได้กับทรัพยากรในด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อระบุจุดเด่น จุดด้อยของแนวทางที่เลือกใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการบริหารและกระบวนการจัดกิจกรรม หลังจากการนำแผนไปปฏิบัติจริง เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขกระบวนการต่างๆ ให้เหมาะสม ได้ทันทั่วถึง ขณะที่การดำเนินงานนั้นกำลังกระทำอยู่ เพื่อให้สามารถดำเนินการตามจุดมุ่งหมาย ที่กำหนดไว้ได้ด้วยดี

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการตัดสินใจคุณค่าผลผลิตของโครงการ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ซึ่งจะเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าในการดำเนินงานนี้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจว่าจะใช้ จะปรับปรุง หรือยกเลิกโครงการนั้น ๆ ไปเลย

การประเมินตามแนวคิดนี้ จะต้องทำการประเมินเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกัน เพื่อก่อให้เกิดความสอดคล้องและผู้ประเมินจะต้องเสนอแนวทางเลือกหลายๆ วิธี เพื่อช่วยในการ ตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ 4 ประเภท คือ

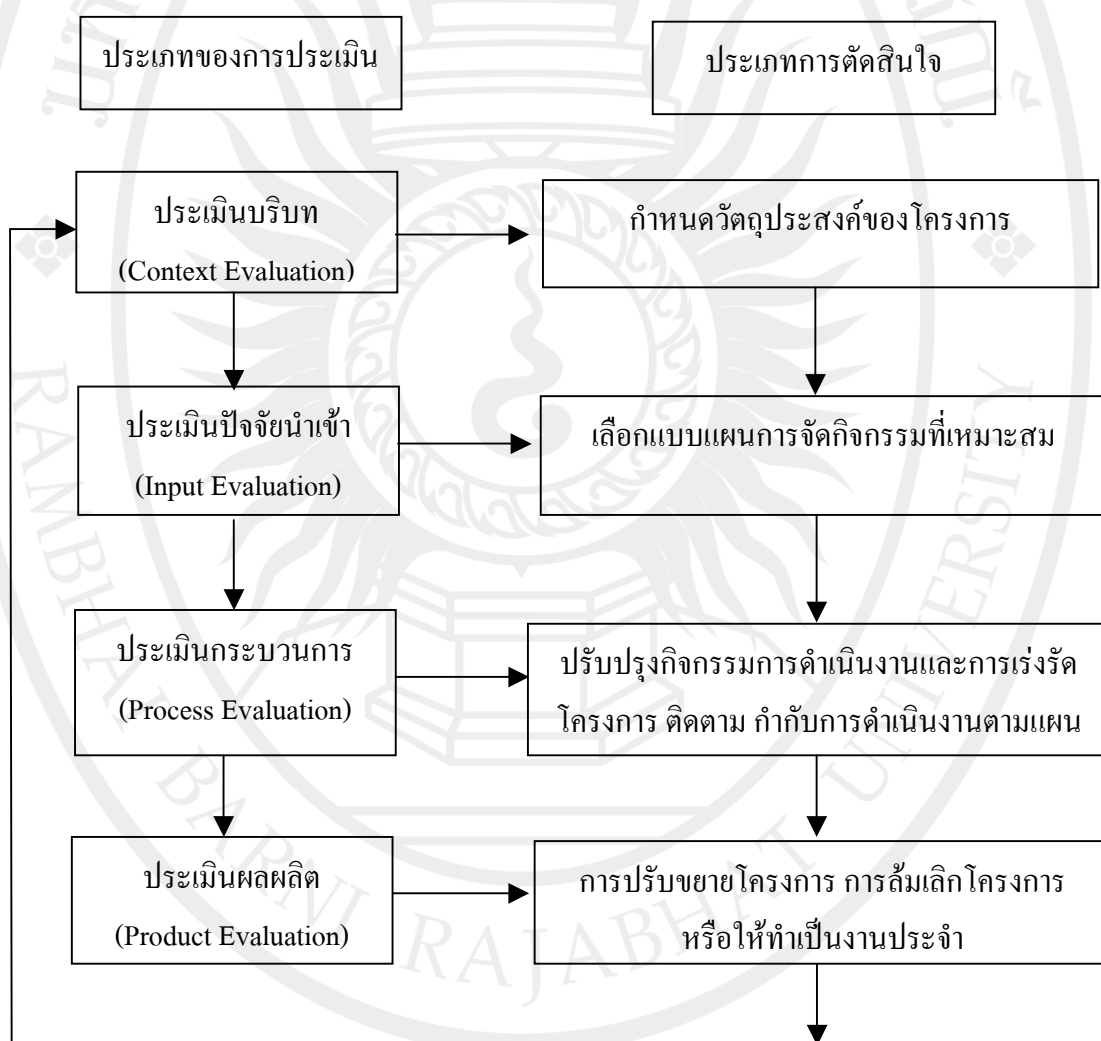
1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) ได้จากการประเมินบริบท นำผลการประเมินไปใช้ตัดสินใจ กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการทั้งวัตถุประสงค์ระยะสั้น และระยะยาว ให้สอดคล้องกับแผนในการดำเนินงาน

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decisions) จากการ ประเมินปัจจัยนำเข้า นำผลการประเมินไปใช้ตัดสินใจวางแผนโครงการ กลวิธีดำเนินโครงการและ ขั้นตอนการทำงานต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decisions) ได้จากการประเมิน กระบวนการ นำผลการประเมินไปใช้ตัดสินใจเกี่ยวกับการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติ ทำให้ การทำงานเป็นไปตามแผนที่กำหนด ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decisions) ได้จากการประเมินผลผลิต นำผลการประเมินไปใช้ตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของโครงการว่าจะทำต่อไป ยุติ ล้มเลิก ขยายโครงการ หรือทำเป็นงานประจำ

จากขั้นตอนการประเมินตามรูปแบบซีปปี้และการนำผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจ ดังที่ได้กล่าวมา สามารถนำมาเขียนความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของการประเมินและประเภทของการตัดสินใจได้ ดังภาพประกอบ 4 (เชาว์ อินฺไย. 2553 : 125 - 126)

ภาพประกอบ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลอง CIPP Model
ที่มา : เชาว์ อินฺไย. 2553 : 128

กระบวนการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นกระบวนการของการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ของโครงการอย่างมีระบบ โดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพื่อการปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น กระบวนการในการประเมินผลโครงการอาจมีขั้นตอนและรายละเอียดของขั้นตอนแตกต่างกันไปตามแนวคิดของนักวิชาการทางการประเมินผลโครงการแต่ละบุคคลหรืออาจมีรายละเอียดที่แตกต่าง เพราะรูปแบบหรือประเภทของการประเมินผลหรือประเมินไปตามแต่ละประเภทของโครงการ อย่างไรก็ตามการประเมินผลโครงการนอกจากจะประเมินโครงการทั้งหมดโดยส่วนรวมแล้ว แต่ละส่วนของโครงการจะต้องได้รับการประเมินควบคู่กันไปด้วยเสมอคือการประเมินข้อมูลนำเข้า (Inputs) การประเมินตัวกระบวนการ (Processor) และการประเมินผลผลิต (Outputs) โดยทั้งหมดของโครงการจะประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

1. การศึกษาและพิจารณาถึงรายละเอียดของวัตถุประสงค์โครงการซึ่งเป็นการประเมินเพื่อให้ทราบว่าโครงการที่กำหนดขึ้นนั้นมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่สามารถดำเนินการได้หรือไม่ จะมีการปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์ให้มีความเฉพาะเจาะจงและปฏิบัติได้โดยลักษณะใด การประเมินผลโครงการในขั้นตอนนี้ถือได้ว่าเป็นการประเมินก่อนที่จะลงมือปฏิบัติงานจริง เป็นการตรวจสอบและทบทวนความเรียบร้อยวัตถุประสงค์โครงการเป็นสำคัญ

2. การศึกษาความเป็นไปได้ของข้อมูลซึ่งเป็นการประเมินข้อมูลและทรัพยากรต่าง ๆ ที่จะต้องใช้ดำเนินการว่ายังมีความเหมาะสมเพียงพอที่จะใช้ปฏิบัติงานหรือไม่ ข้อมูลและทรัพยากรที่มีอยู่สามารถที่จะสนองตอบวัตถุประสงค์ได้มากน้อยเพียงใดและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นยังจะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้หรือไม่ การประเมินในขั้นตอนนี้เป็นการตรวจสอบทบทวนความเหมาะสมของทรัพยากรที่จะต้องใช้ในการบริหารโครงการนั่นเอง

3. การเก็บรวบรวมและการกระทำกับข้อมูลและทรัพยากรซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงกระบวนการในการดำเนินโครงการในลักษณะเป็นการเก็บรวบรวมและจำแนกข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่เป็นส่วนและให้มีความเป็นจริงมากที่สุดเพราะหากการดำเนินงานในขั้นตอนนี้มีปัญหาซ่อนเร้นทำให้ผลงานที่เกิดขึ้นมีปัญหาตามไปด้วยกล่าวคือแม้ว่าผู้บริหารโครงการจะทราบถึงทรัพยากรที่จะต้องใช้งบประมาณและคุณภาพเป็นอย่างดีแล้วแต่ในขั้นตอนของการรวบรวมและจัดดำเนินการกับข้อมูลไม่ดีพอ ผลที่เกิดขึ้นย่อมไม่มีคุณภาพหรือด้อยคุณภาพ ตัวอย่างเนื้ออย่างดียังกับเตาที่ไฟแรงเกินไปยอมได้เนื้อย่างที่ไหม้เกรียมเป็นต้นการประเมินในขั้นตอนนี้เป็นการตรวจสอบกระบวนการว่าเหมาะสมกับข้อมูลหรือทรัพยากรที่นำเข้าหรือไม่

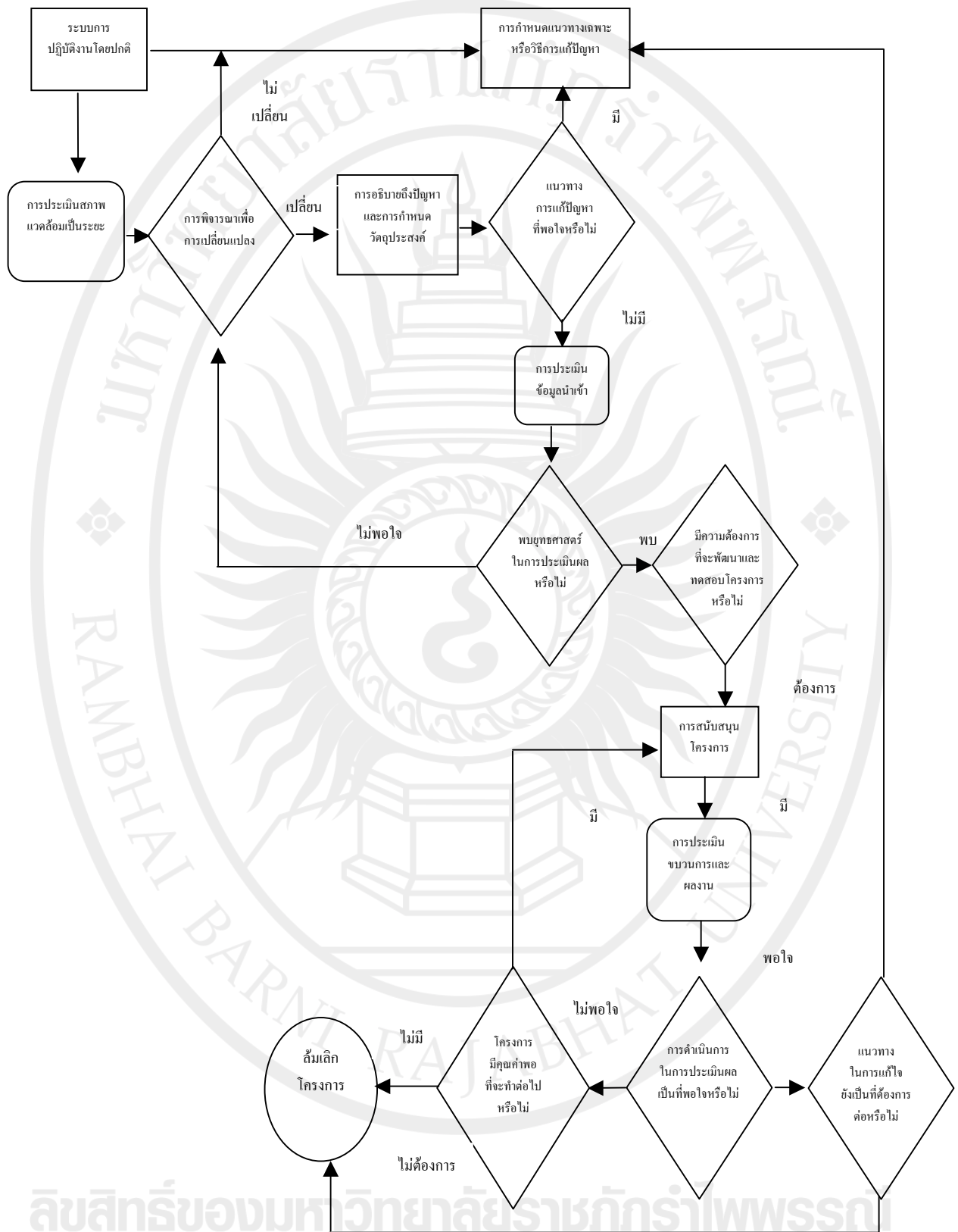
4. การวิเคราะห์การแปลความหมายและการสรุปผลซึ่งเป็นขั้นตอนที่ข้อมูลได้ผ่านกระบวนการเรียบร้อยแล้วและผู้ประเมินจะต้องทำการวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นว่าเป็นเช่นใดตรงตาม

วัตถุประสงค์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่จะมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ดียิ่งขึ้นในลักษณะใด และผลที่เกิดขึ้นจะมีแนวโน้มไปในลักษณะใดการประเมินในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผลงานของโครงการที่เกิดขึ้นและรวมไปถึงการประเมินโครงการ โดยทั้งหมดคิดว่าทรัพยากรหรือข้อมูลนำเข้าที่มีอยู่ด้านกระบวนการที่ใช้และด้วยผลงานที่ปรากฏนั้น โครงการโดยรวมเป็นเช่นใด เป็นโครงการที่ให้ผลประโยชน์คุ้มค่ากับการดำเนินงานหรือไม่ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นแล้ว ดำเนินงานต่อไปหรือจะล้มเลิกยุติโครงการนี้เสีย

โดยกระบวนการที่กล่าวแล้วเป็นกระบวนการทั่วไปของการประเมินโครงการหรือ ประเมินการปฏิบัติงานทุกชนิดและในการประเมินโครงการแต่ละโครงการนั้นปัจจัยอีกปัจจัยหนึ่ง ที่จะต้องเกี่ยวข้องและมีส่วนสำคัญในการพิจารณาเพื่อการประเมินผลโครงการด้วยคือระยะเวลา (Timing Periods) ของการดำเนินงาน โครงการนอกจากนี้ในการประเมินผลโครงการจะต้องอาศัย สิ่งสำคัญ หรือข้อคิดที่สำคัญอีกหลายชนิด เช่น ข้อเท็จจริงผลประโยชน์ ข้อผูกพันความเป็นไปได้ มาตรฐานและอื่น ๆ เพื่อประกอบในการพิจารณา

การปฏิสัมพันธ์หรือความสัมพันธ์ภายในระหว่างข้อมูลนำเข้า (Inputs) กระบวนการ (Transactions) และผลผลิต (Outcomes) ของรายละเอียดโครงการทั้งสองลักษณะจะเป็นการ ปฏิสัมพันธ์เฉพาะลักษณะ กล่าวคือรายละเอียดโครงการที่เป็นความคาดหวังจะมีความสัมพันธ์กัน แบบการปฏิสัมพันธ์โดยเหตุผลเชิงตรรกวิทยา (Empirical Contingency) ส่วนรายละเอียดโครงการ ที่เป็นความเป็นจริงจะมีความสัมพันธ์กันแบบการปฏิสัมพันธ์โดยการพิสูจน์ (Empirical Contingency)

อย่างไรก็ดีด้วยแนวคิดดังกล่าวข้างต้นสตีฟเฟิลบีมจึงได้นำไปกำหนดรูปแบบ การประเมิน โครงการที่เรียกว่า “CIPP Model” ซึ่งเป็นการประเมินทั้งด้านสภาวะแวดล้อม หรือบริบท (Context) ข้อมูลปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) ของโครงการและเป็นรูปแบบการประเมินโครงการที่คณะกรรมการสมาคมศึกษานิเทศศาสตร์ให้การยอมรับเพื่อใช้ประเมินผลโครงการทางการศึกษาในสหรัฐอเมริกาการประเมินผลโครงการ แบบ CIPP ให้ภาพที่ง่ายต่อการนำไปประยุกต์ใช้ของผู้ประเมินโครงการลักษณะที่แสดงถึง รายละเอียดและขั้นตอนการประเมินผลโครงการแบบ CIPP สรุปได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้ (ยาวดี ราชชัญกุล วิทยุศาสตร์. 2549 : 60 - 61)

ภาพประกอบ 5 กระบวนการประเมินโครงการแบบ CIPP

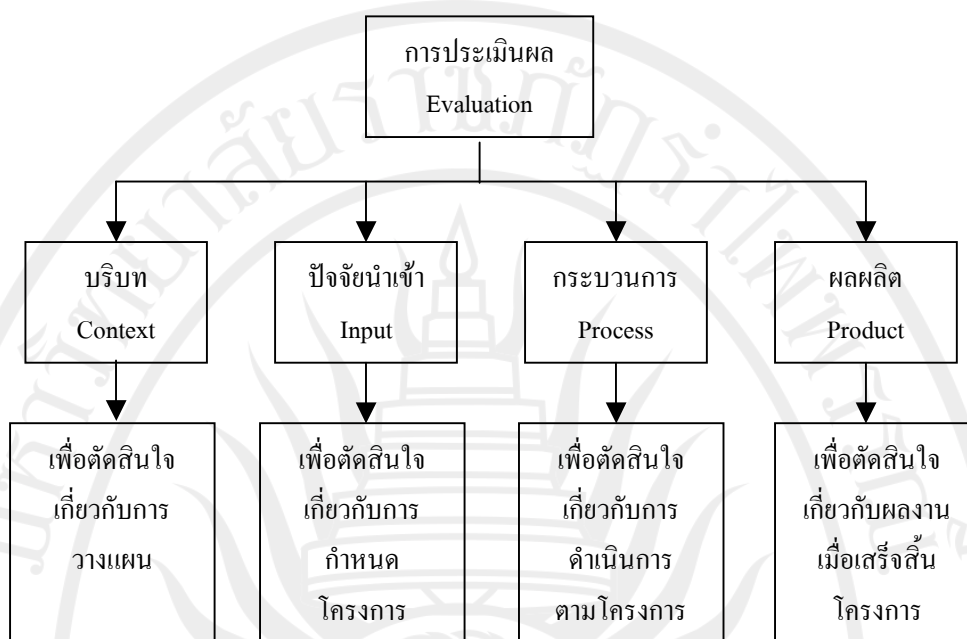
ที่มา : เขาวดี ราชชัยกุล วิทยุศาสตร์. 2549 : 62

จากภาพประกอบ 5 โดยเริ่มต้นจากมุมมองข้างบนของแผนภูมิแสดงให้ทราบว่า การดำเนินงาน โครงการใด ๆ ขององค์กรจะต้องมีการประเมินสถานะแวดล้อมของโครงการ (Context Evaluation) โดยจะต้องมีการประเมินทั้งสถานะแวดล้อมภายนอกและสถานะแวดล้อมภายในโครงการผลจากการประเมินสภาพแวดล้อมโครงการจะทำให้มีการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงโครงการ ซึ่งถ้าเป็นการตัดสินใจไม่เปลี่ยนแปลงโครงการโครงการนั้นก็จะดำเนินงานต่อไป เป็นปกติแต่ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงโครงการผู้ดำเนินโครงการจะต้องชี้แจงให้เห็นถึงปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาของโครงการถ้าไม่สามารถหาแนวทางที่พอใจในการแก้ปัญหาได้การประเมินข้อมูลนำเข้า (Input Evaluation) ก็จะได้รับ การตัดสินใจดำเนินการประเมินข้อมูลนำเข้าจะต้อง มียุทธศาสตร์หรือวิธีการประเมินที่เหมาะสมการทดสอบด้วยวิธีการต่าง ๆ จะต้องได้รับการพัฒนาขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้โครงการที่ได้รับการตรวจสอบข้อมูลนำเข้านี้เป็นโครงการที่สามารถดำเนินการได้ หลังจากนั้นก็ต้องมีการประเมินกระบวนการและผลผลิตหรือผลงานว่ากระบวนการทั้งสองชนิดนี้ มีคุณค่าหรือไม่และมากน้อยเพียงใดถ้ากระบวนการและผลผลิตได้รับการพิจารณาตัดสินใจว่า ค่อนข้างดีไม่คุ้มกับทุนและแรงงานที่ลงไป โครงการนั้นอาจได้รับการตรวจสอบใหม่อีกครั้ง หรืออาจเลิกกันไปเลยก็ได้ อย่างไรก็ตามก็ดียิ่งถ้าโครงการนั้นมีกระบวนการและผลผลิตที่มีคุณค่า ควรแก่การพึงพอใจโครงการนั้นจะได้รับการแก้ไขปัญหาและสามารถสนับสนุนให้ดำเนินกิจการต่อไปได้

อนึ่งการประเมินโครงการตามกระบวนการของสตีฟเฟิลบีม หรือที่เรียกว่า CIPP Model ดังกล่าวแล้วเป็นกระบวนการที่มีลักษณะเป็นการวิเคราะห์ระบบ (System Analysis) อย่างหนึ่งโดย มีวัตถุประสงค์ให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจใช้เป็นข้อมูลเพื่อช่วยในการตัดสินใจว่าโครงการ ที่กำหนดขึ้นจะเป็นโครงการที่สามารถให้บริการต่อองค์กรหรือต่อสังคมต่อไปได้อีกหรือไม่ จะมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เหมาะสมหรือเกิดคุณภาพในการดำเนินงานและการให้บริการ ในลักษณะเช่นใดการประเมินโครงการ โดย CIPP Model เป็นวิธีการที่ได้รับการยอมรับและนิยมมาก วิธีการหนึ่งในปัจจุบัน

การนำเอารูปแบบซีบีพี (CIPP Model) ไปใช้ในการประเมินโครงการทำได้ 3 ลักษณะ คือ

1. จัดทำโครงการศึกษาให้ประจักษ์ว่าปัญหาอะไรที่น่าจะทำ
2. โครงการที่มีอยู่แต่ยังไม่ได้ลงมือดำเนินการ
3. โครงการในระหว่างที่กำลังดำเนินการอยู่

ภาพประกอบ 6 โครงสร้างการประเมินตามรูปแบบ CIPP Model

ที่มา : สุพักตร์ พิบูลย์. 2551 : 42

ขั้นตอนการดำเนินงานการประเมินโครงการตามรูปแบบ CIPP

ในการดำเนินการประเมินโครงการจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินโครงการที่ได้รับแต่งตั้ง เพื่อวางแผนการดำเนินการประเมินซึ่งสามารถกระทำได้หลายวิธีการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ ตามความรู้ความสามารถของคณะกรรมการ อย่างไรก็ตามการประเมินโครงการมีขั้นตอนและแผนงานที่จะต้องจัดตั้งต่อไป

ขั้นที่ 1 กำหนดความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการประเมิน

คณะกรรมการประเมินโครงการจะต้องกำหนดความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์การประเมินเป็นลำดับแรกเพราะวัตถุประสงค์เป็นทิศทางในการดำเนินงานวัตถุประสงค์ต้องเขียนอย่างชัดเจนและมีความเฉพาะเจาะจงมากที่สุด โดยจะต้องมีทั้งวัตถุประสงค์ระยะสั้นและวัตถุประสงค์ระยะยาว ในการดำเนินงานขั้นตอนนี้คณะกรรมการจะต้องสามารถตอบคำถามดังต่อไปนี้

- อะไรคือความมุ่งหมายของการประเมินโครงการนี้
- วัตถุประสงค์ในการประเมินมีอะไรบ้าง
- ทำไมจึงต้องประเมินโครงการนี้

ขั้นที่ 2 การหาความต้องการในการประเมิน

หลังจากตอบคำถามในขั้นตอนแรกแล้ว คณะผู้ประเมินจะต้องทำความเข้าใจในการประเมินและสามารถลำดับความจำเป็นก่อนหลังในการประเมินอย่างไรก็ดีในการหาความจำเป็นลำดับแรก ๆ นั้นคณะผู้ประเมินไม่ควรพิจารณาเฉพาะลำดับแรก ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น โดยทันที แต่ควรพิจารณาย้อนหลังไปบ้างว่าในระยะหนึ่งหรือสองปีที่ผ่านมาว่ามีความจำเป็นอื่นใดหรือไม่ ถ้ามีควรจะได้พิจารณาถึงความจำเป็นเหล่านั้นเสียก่อนอย่างละเอียดและรอบคอบการหาความต้องการจำเป็นในการประเมินและการจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของสิ่งที่ต้องประเมินเป็นการประหยัดทั้งเวลาเงินวัสดุอุปกรณ์และแรงงาน

ในขั้นตอนนี้ นอกจากคณะกรรมการต้องหาความจำเป็นในการประเมินผลโครงการแล้ว โดยส่วนตัวของคณะกรรมการทุกคนจะต้องเตรียมคนให้พร้อมกล่าวคือ มีความเข้าใจในจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการประเมินอย่างแจ่มชัดและที่สำคัญคือจะต้องมีทัศนคติหรือเจตนาที่ดีต่อสิ่งที่ต้องประเมินจึงจะสามารถทำให้การประเมินและผลของการประเมินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 3 การหาเครื่องมือและการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือ (Instruments) เป็นสิ่งที่สำคัญในการประเมินโครงการเมื่อคณะกรรมการทราบความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการประเมินแล้วคณะกรรมการจะต้องสร้างหรือเลือกหาเครื่องมือที่สอดคล้องมากที่สุดกับวัตถุประสงค์หรือสิ่งที่ต้องการประเมินในการสร้างหรือเลือกเครื่องมือที่คณะกรรมการควรให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับรู้และถ้าเป็นไปได้จะต้องยอมรับเครื่องมือที่จะนำไปใช้นั้นหรือเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นและสร้างเครื่องมือร่วมกัน

เมื่อได้เครื่องมือที่ต้องการแล้วคณะผู้ประเมินจะต้องกำหนดเวลา (Schedule) ในการนำเครื่องมือไปรวบรวมข้อมูลกำหนดเวลาควรต้องประกอบด้วยเวลาการปฐมนิเทศชี้แจงผู้เก็บข้อมูลการจัดเตรียมข้อมูลและการรวบรวมข้อมูลเป็นต้น

การรวบรวมข้อมูลเป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่งเพราะหากรวบรวมข้อมูลเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพแล้วย่อมมีผลกระทบอย่างสำคัญต่อผลการประเมินฉะนั้นในการวางแผนเพื่อการรวบรวมข้อมูลคณะผู้ประเมินควร

- กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน
- ข้อมูลใดที่ต้องการเก็บรวบรวม
- จะเก็บข้อมูลเหล่านั้นอย่างไร
- จะเก็บข้อมูลเหล่านั้นเมื่อใด
- ใครจะเป็นผู้เก็บข้อมูลเหล่านั้น

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อข้อมูลได้รับการรวบรวมเป็นไปตามวิธีการและได้จำนวนที่ต้องการแล้วคณะกรรมการประเมินโครงการจะต้องตรวจสอบข้อมูลอย่างละเอียดและจำแนกข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจะต้องสอดคล้องและเป็นไปตามวัตถุประสงค์และรูปแบบของการประเมินที่ได้กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งของการประเมินโครงการ ข้อมูลที่ได้รับอาจประกอบด้วยข้อมูลหลายประเภทรวมถึงความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้หากการวิเคราะห์เป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพขาดหลักการในการวิเคราะห์ย่อมมีผลเสียหายต่อผลการประเมิน ฉะนั้นในการวิเคราะห์ข้อมูลคณะผู้ประเมินจะต้องคำนึงถึง

- ประเภทและชนิดของข้อมูลที่จะรวบรวมต้องเป็นที่ตกลงและเห็นพ้องต้องกัน
- เครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะต้องได้รับการตรวจสอบอย่างละเอียด

และรอบคอบ

- ข้อมูลที่ได้รับจะต้องจำแนกเป็นหมวดหมู่และระบุได้ว่าเป็นข้อมูลที่เสริมหรือเป็นข้อมูลที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน
- วิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูลจะต้องถูกกำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้า

ขั้นที่ 5 การรายงานข้อมูลและการรายงานผล

เมื่อข้อมูลได้รับการวิเคราะห์แล้ว คณะกรรมการจะนำเสนอข้อมูลนั้นซึ่งถือว่าเป็นผลการประเมินโครงการนั่นเองการกระทำเช่นนี้คณะผู้ประเมินจะต้องวางแผนในการนำเสนอข้อมูลซึ่งมีเนื้อหาที่สำคัญจะต้องรายงานคือวัตถุประสงค์ (Objectives) ในการประเมินวิธีการ (Procedures) ในการประเมินผลผลลัพธ์ (Results) ของการประเมินและการนำผลการประเมินไปใช้ (Implications) ให้เกิดประโยชน์การนำผลการประเมินไปใช้นั้นจะต้องชี้ให้เห็นถึงจุดเด่น (Strength) และจุดด้อย (Weakness) ของผลเหล่านั้นและจะต้องชี้ให้เห็นด้วยว่าจะแก้ไขจุดด้อยได้อย่างไรและทำอย่างไรจึงจะทำให้จุดเด่นนั้นคงสภาพที่เป็นจุดเด่นอยู่เสมอนอกจากนั้นการรายงานผลการดำเนินงานโครงการควรต้องแสดงถึงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโครงการบุคลากรและทรัพยากรที่ต้องใช้ตลอดจนข้อมูลเพิ่มเติมที่ต้องการรวบรวมทั้งความผูกพันด้านงบประมาณและการเงิน

การรายงานผลการประเมินโครงการมีเป้าหมายที่สำคัญอย่างหนึ่งคือจะต้องให้ผู้ประเมินระดับสูงของหน่วยงานมีความเข้าใจและทราบโดยเร็วที่สุดทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจอย่างทันทั่วทั้งการรายงานผลต่อผู้บริหารควรเป็นภาษาที่เข้าใจง่ายและกะทัดรัดควรหลีกเลี่ยงภาษาสถิติหรือภาษาทางวิชาการที่ไม่จำเป็น

ขั้นที่ 6 การติดตามผล

เมื่อผลการประเมินได้นำไปใช้จุดเด่นและจุดด้อยของผลงานได้รับการส่งเสริมและปรับปรุงเพื่อการดำเนินงาน โครงการแล้วโครงการอาจจะได้รับการพิจารณาให้ดำเนินงานต่อไปและการดำเนินงานควรปฏิบัติในรูปแบบเดิมโดยการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่เป็นอยู่และเปลี่ยนแปลงตามความจำเป็นแล้วทำการประเมินซ้ำอีกครั้งหนึ่ง หากผลการประเมินเป็นที่พอใจและเป็นไปตามวัตถุประสงค์แล้วโครงการนั้นย่อมถือได้ว่าเป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จ

จากขั้นตอนที่ 6 ในการประเมินโครงการของคณะกรรมการประเมินโครงการดังกล่าวแล้วอาจสรุปได้ว่าเป็นแผนการประเมินที่ผู้ประเมินใช้เป็นทิศทางในการดำเนินงาน โดยจะต้องตอบคำถามเป็นลำดับขั้นดังต่อไปนี้

- ประเมินอะไร
- ประเมินไปทำไม
- ประเมินอย่างไร
- ประเมินเมื่อใด
- ประเมินโดยใคร
- เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างไร
- วิเคราะห์ข้อมูลอย่างไร
- นำเสนอข้อมูลอย่างไร
- รายงานผลการประเมินโดยใคร
- ผลการประเมินจะใช้ประโยชน์หรือมีประโยชน์อะไร

การประเมินโครงการมีความสำคัญต่อการกำหนดแผนงานหรือโครงการต่อเนื่องของหน่วยงานถ้าโครงการได้รับการประเมินผลอย่างมีระบบและเป็นไปตามขั้นตอนย่อมมีส่วนอันสำคัญต่อความถูกต้องและความเที่ยงตรงของผลการดำเนินงาน โครงการซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริหารหน่วยงานว่าภารกิจหรือการดำเนินงานของหน่วยงานควรจะมีการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาไปในทิศทางใดอาจกล่าวได้ว่าปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อความอยู่รอดขององค์การคือการประเมินผลโครงการอย่างเป็นระบบและผลของการประเมินโครงการมีความถูกต้อง รูปแบบการประเมินโครงการมีหลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบมีผู้นิยมนำไปใช้เป็นแบบอย่างเพื่อประเมินผลโครงการแตกต่างกันออกไป แล้วแต่สถานการณ์ของปัญหาของแต่ละโครงการ ในการนำไปใช้ก็จะทำการดัดแปลงและปรับปรุงแนวคิดและวิธีการให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของการประเมินแต่ละโครงการ ส่วนเทคนิคที่ใช้ในแต่ละรูปแบบของการประเมินยังต้องอาศัยเทคนิคในลักษณะที่เป็นเชิงระบบ ซึ่งโดยหลักการแล้วงานในแต่ละกิจกรรมส่วนใหญ่จะจัดเป็นระบบ ประกอบด้วยปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยต่างประเทศ

โคเดนดอร์ฟ (Dodendorf, 1983 : 99 - 104) ได้ดำเนินการวิจัยโดยการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นในโรงเรียนชนบททางภาคตะวันตกตอนกลางของสหรัฐอเมริกา มีนักเรียน 35 คน การจัดชั้นเรียนแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 ห้อง ห้องแรกเป็นห้องชั้นอนุบาลถึงเกรด 4 ส่วนอีกห้องหนึ่งเป็นเกรด 5 - เกรด 8 หลังจากนั้นทำการสังเกตและใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแล้วเปรียบเทียบกับโรงเรียนในเมืองข้อมูลจากการสังเกตปรากฏออกมา 5 ลักษณะ ดังนี้

1. งานประจำในโรงเรียนเป็นงานประจำวันของนักเรียนเริ่มจากการตรวจสอบสมุดการบ้าน ให้เรียบร้อยพบกลุ่มไปห้องสมุดเล่าเรื่อง
2. เรียนรู้เป็นกลุ่มนักเรียนแต่ละระดับพบครูวันละสองครั้งเมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือเขาอาจขอความช่วยเหลือจากนักเรียนที่อายุมากกว่าก่อนแล้วจึงค่อยพบครู
3. การพึ่งพาอาศัยกัน ในโรงเรียนพบว่านักเรียนที่มีอายุน้อยกว่าได้รับการช่วยเหลือจากนักเรียนที่อายุมากกว่า
4. ความเป็นอิสระจากการสังเกตนิสัยการทำงาน of นักเรียนพบว่านักเรียนมีวินัยในการทำงานสูงนักเรียนมีความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายและทำทันตามเวลาที่กำหนดนักเรียนตรวจสอบสมุดการบ้าน โดยครูไม่ตักเตือน
5. การมีส่วนร่วมของสังคมสมาชิกในสังคมมาพบปะและเยี่ยมโรงเรียนบ่อยๆ บางครั้งผู้ปกครองทำอาหารเที่ยงมาให้ให้นักเรียนรับประทานที่โรงเรียนและวางแผนสังสรรค์กันในวันหยุด ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียนแยกกันไม่ออกนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อเพื่อนใหม่นักเรียนที่โตกว่าจะช่วยเหลือน้องอย่างอบอุ่นและอธิบายว่าทำงานอย่างไรบ้าง ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นเป็นที่พอใจสำหรับโรงเรียนในชนบทส่วนในด้านวิชาการนั้นมีความใกล้เคียงกับนักเรียนในเมืองในด้านบรรยากาศชั้นเรียนและความสัมพันธ์ทางสังคม ผู้วิจัยเรื่องนี้อธิบายว่ามีข้อได้เปรียบหลายประการสำหรับนักเรียนผู้ปกครองในโรงเรียนชนบท เพราะโรงเรียนเป็นภาพสะท้อนค่านิยมในชุมชนค่านิยมที่สอดคล้องกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยจากการศึกษาของโคเดนดอร์ฟ ได้แนะนำว่าการจัดห้องเรียนแบบคละชั้นสามารถจัดได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งด้านสังคมและวิชาการ แต่ทั้งนี้ยังขึ้นอยู่กับความสามารถของครูในการจัดรูปแบบการสอนเช่นการสอนแบบร่วมมือการสอนแบบรายบุคคลและการจูงใจให้ผู้เรียนต้องการเรียน

รูธ (Rule. Online. 1983) ได้ศึกษาเรื่อง “ผลของการจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้นในระดับประถมศึกษาต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านและคณิตศาสตร์” เพื่อค้นหาผลของการจัดชั้นเรียนรวมชั้นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและคณิตศาสตร์ ของนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาล เมืองเมซา โดยได้จัดรวมชั้นที่ไล่ระดับตามกันเข้าด้วยกัน นักเรียนในแต่ละระดับชั้น ยังคงได้รับการมอบหมายงานตามหลักสูตรในชั้นของตนเอง ทั้งนี้ เพื่อลดภาระงานและจำนวนครูลงกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียน เกรด 3 - 6 จำนวน 3,360 คน ซึ่งถูกแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียนจากชั้นเรียนรวมชั้น กลุ่มนักเรียนจากชั้นเรียนปกติที่มาจากโรงเรียนที่ไม่มีชั้นเรียนรวมชั้นและกลุ่มนักเรียนจากชั้นเรียนปกติที่มาจากโรงเรียนที่มีชั้นเรียนรวมชั้น ข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ เป็นผลทดสอบในปี ค.ศ. 1981 และ ค.ศ. 1982 ผลปรากฏว่าห้องเรียนรวมชั้นไม่ได้ส่งผลเสียต่อผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและคณิตศาสตร์ของนักเรียน

ซิมอน วินแมน (Simon Veenman. 1995 : 319 - 381) ได้ศึกษาเรื่องการสังเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นเรียนจากผลเชิงประจักษ์ของโรงเรียนแห่งหนึ่ง พบว่า การสอนคละชั้นเรียนและชั้นเรียนคละอายุที่มีนักเรียนจากสองชั้นเรียนหรือมากกว่า มีครูสอนคนเดียวในเวลาเดียวกัน มีประโยชน์ต่อการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนแบบคละชั้นเรียน และชั้นเรียนเดี่ยวพบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลจากการวิจัยสรุปได้ว่า ไม่พบนักเรียนที่ได้รับผลกระทบทางลบจากการเรียนการสอนแบบคละชั้นเรียน

คาสเทนและคลาร์ค (Kasten and Clarke. 2007 : Online) ทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น พบว่า การจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นเป็นการรวมนักเรียนมากกว่าหนึ่งระดับชั้นมาเรียนด้วยกันในห้องเรียนจึงมีนักเรียนหลากหลายทั้งความสนใจ ความสามารถ อายุ เศรษฐกิจ สังคม วิธีการจัดการเรียนการสอนจะแตกต่างกันจากการสอนนักเรียนที่แบ่งเป็นระดับชั้นคือ จะจัดบนฐานของการเรียนรู้ที่แตกต่างโดยให้ความสำคัญกับความหลากหลายของนักเรียนครุคาคหวังต่ออัตราและระดับการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของเด็กการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้จะพิจารณาตามระดับพัฒนาการ นอกจากนี้ผลการวิจัยชี้ให้เห็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งคือ ในห้องเรียนแบบคละชั้น มีการจัดกลุ่มทำงานของเด็กทั้งเด็กทั่วไปและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ดังนั้นการจัดระบบในห้องเรียนจึงต้องมีความยืดหยุ่นพอที่จะปรับให้เด็กที่มีระดับความสามารถและวุฒิภาวะแตกต่างกันทำงานร่วมกันได้การจัดการเรียนการสอนแบบนี้เป็นการสร้างสรรค์สังคมที่ช่วยเหลือสนับสนุนให้นักเรียนที่มีความบกพร่องในระยะยาวได้

กิบสันและปีเตอร์สัน (Gibson and Peterson, 2007 : Online ; อ้างถึงใน กิ่งเพชร ส่งเสริม. 2552 : 27) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาทั้งโรงเรียนการปฏิรูปโรงเรียนเพื่อการก้าวไปข้างหน้าผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทั้งโรงเรียนวิธีหนึ่งคือโรงเรียนใช้การสอนตามสภาพจริงและการปรับวิธีสอนสำหรับผู้เรียนที่มีความหลากหลายในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมโดยใช้วิธีการหลากหลาย เช่นการเรียนแบบร่วมมือการสอนหลายระดับความสามารถการสอนแบบหัวเรื่องเป็นต้น วิธีการดังกล่าวเป็นการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กทุกคนเป็นวิธีปฏิบัติที่สนับสนุนการเรียนรวมให้กับเด็กที่มีความสามารถแตกต่างกันเรียนในระบบการศึกษาปกติ

งานวิจัยในประเทศ

สุทัศน์ ประสาธน์สุวรรณ (2544 : 60 - 61) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ศึกษากรณียุบรวมโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนหลัก ครูผู้สอนโรงเรียนหลัก ผู้บริหารโรงเรียนยุบรวม และครูผู้สอนโรงเรียนยุบรวม สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2541 จำนวน 99 คน โดยใช้แบบสอบถามพบว่า เหตุผลของการไม่เห็นด้วยในนโยบายการยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ ประชาชนต่อต้านไม่ร่วมมือเพราะต้องการสถาบันหลักที่มีมาแต่เดิมให้คงอยู่ในหมู่บ้าน การเดินทางของนักเรียนลำบากขึ้น อาจเกิดอุบัติเหตุได้ ก่อความยุ่งยากให้ครูโรงเรียนยุบรวม มีภาระเพิ่มมากขึ้น ต้องสอนโรงเรียนหลักและปฏิบัติงานอื่น ๆ ของโรงเรียนมารวม ครูขาดขวัญกำลังใจ รัฐต้องสิ้นเปลืองงบประมาณจ่ายค่าพาหนะให้นักเรียนและผู้ปกครองมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น โรงเรียนมารวมจัดการเรียนการสอนได้ หรือถ้าจะยุบก็ควรลดทีละชั้น ไม่ต้องให้ไปรวมกับโรงเรียนอื่น โรงเรียนยุบรวมขาดผู้รับผิดชอบดูแลและถูกทอดทิ้งทรุดโทรม ส่วนความเห็นที่เป็นปัญหาหลักในการยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก คือ อาคารเรียนไม่เพียงพอ ผู้ปกครองนักเรียนไม่เข้าใจนโยบายและเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น งบประมาณที่ได้รับจัดสรรค่าพาหนะรับส่งนักเรียนได้ช้ามาก ระบบหน่วยงานย่อย เช่น การเงิน พัสดุ ชุกรการ งานบุคลากร ยังแยกทำต่างหากทำให้งานซ้ำซ้อน บุคลากรโรงเรียนยุบรวมเลือกไปทำการสอนที่โรงเรียนอื่น ทำให้เป็นภาระของโรงเรียนหลัก ขาดการประชาสัมพันธ์ถึงผลดีของการยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนหลักมีภาระเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการติดตามนักเรียน เพราะมีเขตรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น งบประมาณไม่เพียงพอ ผู้ปกครองโรงเรียนยุบรวมและผู้นำไม่พอใจที่หมู่บ้านขาดโรงเรียนไปในช่วงแรก โรงเรียนขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ ห้องสุขาไม่เพียงพอเพราะนักเรียนเพิ่มขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนยุบรวมสูญเสียสถานภาพ ไม่มีแผนรับรองตำแหน่ง ติดต่อกับผู้ปกครองโรงเรียนยุบรวมลำบาก อาคารเรียนโรงเรียนยุบรวมไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์ สูญเสียงบประมาณ

ศุภวรรณ จันตะยอด (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหน่วยบูรณาการ การเรียนการสอน เรื่อง บ่อเกลือน้ำอยู่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียน โดยใช้หน่วยบูรณาการการเรียนการสอน และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่เรียน โดยใช้หน่วยบูรณาการ การเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 โรงเรียนบ้านสบมวง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน จำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย (1) หน่วยบูรณาการการเรียนการสอน เรื่อง บ่อเกลือน้ำอยู่ จำนวน 5 หน่วย (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (3) แบบสอบถาม ความคิดเห็นของนักเรียน ผลการวิจัย พบว่า ได้หน่วยบูรณาการการเรียนการสอนเรื่อง บ่อเกลือน้ำอยู่ จำนวน 5 หน่วย คือ สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ของอำเภอบ่อเกลือ ประวัติความเป็นมาของอำเภอ บ่อเกลือ เศรษฐกิจชุมชน บุคคลสำคัญในท้องถิ่น และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ด้านผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียน โดยใช้หน่วยบูรณาการการเรียนการสอนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักเรียน นักเรียน ทั้งหมดมีความคิดเห็นที่ดีต่อหน่วยบูรณาการการเรียนการสอน

วิเชียร พุชมายต์ และคณะ (2547 : 5 - 6) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหา การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กต่างรูปแบบ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 386 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ผลการศึกษา พบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กต่างรูปแบบ ด้านบุคลากร คือ บุคลากรสามารถสอนได้ ทุกระดับชั้น/กลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการวางตัวให้ปฏิบัติงานตามแผนงาน ด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ คือ สถานศึกษาสามารถจัดสรรงบประมาณได้อย่างเหมาะสม มีสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพียงพอ ด้านการบริหาร คือ สามารถควบคุมดูแลเรื่องสุขภาพ สุวีถีการ และการเดินทางของนักเรียนอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง ด้านคุณภาพการสอนของครู คือ ครูสามารถ พัฒนาให้เป็นครูมืออาชีพ มีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียน เป็นสำคัญ ด้านคุณภาพนักเรียน คือ นักเรียนมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา สมดุลกับวัย ส่วนปัญหาการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กต่างรูปแบบ ด้านบุคลากร คือ บุคลากร มีจำนวนไม่เพียงพอ ด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และครุภัณฑ์ คือ งบประมาณไม่เพียงพอ ด้านการบริการ คือ จัดสรรทุนการศึกษาไม่ทั่วถึง ด้านคุณภาพการสอนของครู คือ ครูจัด กิจกรรมการเรียนการสอนไม่หลากหลาย ขาดความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพื่อการเรียนการสอนและด้านคุณภาพนักเรียน คือ นักเรียนไม่ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี ในการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 2 - 3) ได้ติดตามและประเมินผล การดำเนินงาน โครงการพัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองจากโรงเรียนใน 16 จังหวัด 4 ภูมิภาค โดยคัดเลือก จังหวัดที่ได้ดำเนินการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กหลายรูปแบบให้ครอบคลุม 4 ภูมิภาค ภูมิภาคละ 4 จังหวัด โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) แบบสอบถาม ความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอนและผู้ปกครอง ต่อการดำเนินงานตามนโยบายและ การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก 2) แบบสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานตามนโยบาย และการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก 3) แบบรายงานแผนการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพ โรงเรียนขนาดเล็กทุกจังหวัด 4) แบบรายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายและการบริหารจัดการ โรงเรียนขนาดเล็กของทุกจังหวัด จากผลการติดตามและประเมินผล พบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินการ ตามนโยบายและรูปแบบการบริหารจัดการ โรงเรียนมีค่าสูงสุด ส่วนทัศนะของผู้สอน พบว่า ด้านยุทธศาสตร์และแนวทางการบริหารจัดการมีความเหมาะสมที่สุด สำหรับความเหมาะสม ของรูปแบบการบริหารจัดการ พบว่า ทั้งผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอนและผู้ปกครองมีความเห็น ตรงกันว่า รูปแบบที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ด้านผลกระทบจากการรวม โรงเรียน กรณียุบรวม โรงเรียนตามทัศนะของผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอนและผู้ปกครองมีความคิดเห็นตรงกันว่า การยุบ โรงเรียนมีผลกระทบต่อนักเรียนและผู้ปกครองมากที่สุด รองลงมาคือผลกระทบต่อชุมชน ส่วนที่ได้รับผลกระทบน้อยที่สุดคือครู

ด้านพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่ผ่านมา ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้ปกครอง มีความเห็นว่ามีปัญหาอุปสรรค ดังนี้ 1) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน ผู้ปกครองนักเรียนบางส่วนไม่เห็นด้วยกับนโยบายยุบรวมโรงเรียน เนื่องจากเห็นว่าเมื่อรวม หรือล้มเลิกโรงเรียนแล้วจะทำให้ขาดสถาบันยึดเหนี่ยวของชุมชน จึงอยากให้คงสภาพโรงเรียน อยู่เช่นเดิม 2) ผู้ปกครองนักเรียนห่วงใยในเรื่องความปลอดภัยในการเดินทางมาเรียนของนักเรียน ในโรงเรียนหลัก 3) ผู้ปกครองไม่มั่นใจว่าจะได้รับการสนับสนุนงบประมาณ ค่าเดินทาง การโอนเงินงบประมาณล่าช้า ซึ่งผู้ปกครองที่มีฐานะยากจนไม่สามารถจ่ายค่าพาหนะล่วงหน้าได้ 4) โรงเรียนบางโรงเรียน บางท้องที่มีสภาพคมนาคมไม่สะดวกในการเดินทาง เนื่องจากพื้นที่เป็นป่า ภูเขา เกาะ ไม่เอื้อต่อการเลิกล้มหรือรวมโรงเรียน 5) การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับนโยบายการดำเนินงานยังไม่ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ 6) ผู้บริหารโรงเรียนและครูขาดความมั่นใจ ในสถานภาพความก้าวหน้าของตนเอง 7) โรงเรียนหลักยังไม่สามารถพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาให้เกิดความพึงพอใจจากผู้รับบริการ ทำให้ผู้ปกครอง ชุมชนไม่เห็นความสำคัญ ของการรวม โรงเรียนที่จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสูงขึ้นกว่าโรงเรียนเดิม 8) ขาดการประสานงาน

ความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชนในโรงเรียนที่นำนักเรียนไปเรียนรวม การติดตามดูแลผู้ปกครอง ไม่สะดวกเหมือนกับโรงเรียนเดิม 9) นโยบายการดำเนินงานไม่ชัดเจน การจัดสรรงบประมาณ ค่าเช่า ขาดการกำกับติดตามผลจากหน่วยงานต้นสังกัดและผู้บริหารระดับสูง

สุนทรี สุวรรณภูมิ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการ โรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ กรณีโรงเรียนวัดสารภีวิทยา อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ข้อมูลที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น ใช้วิเคราะห์ประเด็นตามวัตถุประสงค์และนำเสนอในรูปแบบความเรียง จากการศึกษาปรากฏผล ดังนี้ 1) ผลการดำเนินงานการบริหารรูปแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการ โรงเรียนวัดสารภีวิทยา อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและนักเรียนมีความพึงพอใจในการดำเนินการเรียนการสอนแบบบูรณาการด้วยวิธีการรวมชั้นเรียนและบูรณาการระหว่างวิชาโดยใช้สิ่งแวดล้อมมาเป็นสื่อ เนื่องจากเป็นวิธีการที่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัดเวลาในการสอน สามารถแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นและขาดแคลนสื่อการเรียนได้ 2) ด้านผลการเรียนของผู้เรียน พบว่า นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจจากการเรียนการสอนรูปแบบบูรณาการด้วยวิธีการรวมชั้นเรียนและบูรณาการระหว่างวิชา โดยใช้สิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี นักเรียนมีความสนใจการเรียน มีความกระตือรือร้นในการเรียน สามารถนำเสนอแนวคิด ช่วยกันวางแผน เสนอแนวทางวิธีการทำงานและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดีและนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน 3) ผลการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงาน โรงเรียนขนาดเล็กของโรงเรียนวัดสารภีวิทยา อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ปัญหา คือ ครูไม่มีเวลาจัดการเรียนรู้ให้ครบร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะต้องทำงานด้านอื่น เช่น งานธุรการ งานประมาณที่ได้รับจัดสรรน้อย บุคลากรมีจำนวนจำกัด ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการจัดสรรงบประมาณให้มากขึ้น จัดบุคลากรฝ่ายสนับสนุนการทำงานธุรการ เพื่อลดภาระครูให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ และการทำงานควรทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยนำชุมชนเข้ามาช่วยเหลือ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 2 - 3) ได้ศึกษาวิจัยด้านคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา พบลักษณะสำคัญ ดังนี้ ปี 2549 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ศึกษาค่าใช้จ่ายพื้นฐานต่อหัวของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าโรงเรียนยิ่งเล็ก ค่าใช้จ่ายยิ่งสูง โดยเฉพาะเมื่อรวมเงินเดือนครู และปี 2550 สมศ.

รายงานผลโรงเรียนที่ไม่ผ่านการรับรองการประเมินมาตรฐานภายนอกของ สมศ. ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งโดยมากไม่ผ่าน มาตรฐานที่ 4 , 5 , 6 และ 13นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) การเรียนการสอนแบบคละชั้น นอกจากจะช่วยเพิ่มอัตราครูต่อนักเรียนแล้วยังส่งผล ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น 2) นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำกว่า จะเรียนหนังสือได้ดี หากเขาชอบหรือมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครู จึงมีความสำคัญมากที่จะต้องส่งเสริมให้ครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดี บนพื้นฐานของความเคารพซึ่งกันและกันกับนักเรียน 3) นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน มักมีแนวโน้มเรียนอ่อนด้านความสามารถทางภาษาและคณิตศาสตร์ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการเรียนวิชาต่าง ๆ ตลอดจนการทำงานในอนาคต 4) โรงเรียนที่มีความคาดหวังสูงกับการเรียนของนักเรียน นักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงเช่นกัน 5) ผู้ปกครองที่มีฐานะยากจน และมีพื้นฐานการศึกษาน้อยย่อมมีผลกระทบต่อการศึกษาของนักเรียน เนื่องจากไม่สามารถช่วยเหลือสนับสนุนการเรียนของนักเรียนได้มากนัก ซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมเสี่ยง ไม่สนใจเรียน และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ 6) ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิด ถ้าหากนักเรียนมีเวลาน้อยที่จะเรียนภาษาเพื่อพัฒนากระบวนการคิดระดับสูง จะส่งผลกระทบต่อให้นักเรียนมีความสามารถต่ำในการคิดอย่างเป็นอิสระ 7) นักเรียนที่มุ่งมั่นต่อการเรียน มีปัญหาทางพฤติกรรมน้อย

พิไชย ศรีเจ็ก (2551 : 3 - 4) ได้ศึกษาเรื่อง การสอนแบบบูรณาการแบบคละชั้น โดยใช้กิจกรรมเป็นหลัก เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรค/ประสิทธิภาพที่เกิดกับผู้เรียน พบว่า 1) ผู้บริหารมีความสามารถด้านบริหารและวิชาการ มีวิสัยทัศน์นโยบายของโรงเรียนอย่างชัดเจน มีความสัมพันธ์กับครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนเป็นอย่างดี เป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน บริหารโรงเรียนแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีการนิเทศและติดตามผลการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร มีการวิเคราะห์หลักสูตร จัดทำคู่มือการสอนแบบบูรณาการ ด้านครูผู้สอน จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการวิเคราะห์ผู้เรียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการร่วมกับคณะครู เป็นวิทยากรสอนพิเศษ ด้านผู้เรียน นักเรียนมีความสุขกับการเรียน 2) ปัญหาและอุปสรรคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการในสถานศึกษา ครูคิดว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการเป็นเทคนิคการสอนที่ดีและเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน แต่วิเคราะห์ผู้เรียนไม่เป็นปัจจุบัน อุปกรณ์การสอนไม่เพียงพอ กับจำนวนผู้เรียน การประเมินผลผู้เรียนยังไม่ถูกต้องตามหลักการประเมินตามหลักสูตร พุทธศักราช 2544 3) ประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ด้านการสร้าง

องค์ความรู้ด้วยตนเอง นักเรียนสามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองได้ทั้งนอกและในสถานศึกษา เป็นคนคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักวิเคราะห์ กล้าพูด กล้าทำ และกล้าแสดงออกในที่สาธารณะ ด้านผลสัมฤทธิ์ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ดีขึ้น ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ขยันเรียน ไม่ขาดเรียน ส่งการบ้านตามกำหนด ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของสถานศึกษา ด้านเจตคติ นักเรียนชอบการเรียนการสอนแบบบูรณาการ 4) แนวทางในการพัฒนา คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานที่ราชการ สถานประกอบการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษา ควรให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ มีการสนับสนุนและประสานความร่วมมือ

เสาวนีย์ ละอองเอี่ยม (2546 : 15) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารวิชาการในภาวะขาดแคลนครู ของโรงเรียนสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน ได้พบว่า ควรดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล จำนวนนักเรียน ห้องเรียน ชั้นเรียน มีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายและเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนและคุณภาพครู มีการวางแผนประสานชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนและใช้แผนเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพครูให้สอนได้มากกว่า 1 วิชา ควรมีการดำเนินการกำหนดให้พี่ช่วยน้อง ตลอดจนมีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อ เทคโนโลยีและนวัตกรรม มีการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครูมีการประเมินผลการปฏิบัติตามแผนงานวิชาการรวมทั้งมีการประเมินความก้าวหน้าทางวิชาการของครู

ศิษย์ บัวจุม (2546 : 30) ได้ศึกษาผลของการสอนคณิตศาสตร์แบบการเรียนรวมชั้นระดับประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 ในโรงเรียนบ้านห้วยงูเหล็กม จังหวัดอำนาจเจริญ โดยได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องทศนิยม จากการเรียนรวมชั้นระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ของโรงเรียนบ้านห้วยงูเหล็กม และโรงเรียนบ้านโนนสำราญ จังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 48 คน ผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบการเรียนรวมชั้นหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

เพชรดา ธนุศรี (2546 : 8) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการสอนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ที่เรียนในชั้นเรียนแบบรวมชั้น ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 กลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสอนที่ได้พัฒนาขึ้น โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่าเกณฑ์ความรู้ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม คือ คิดเป็นร้อยละ 80.37 และ 78.73 ตามลำดับและมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ความรู้ที่กำหนดดังกล่าว คิดเป็นร้อยละ 100 และ 88.89 ตามลำดับ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์จำนวนนักเรียนที่กำหนดไว้ร้อยละ 80

รณกร นนทยะโส (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบร่วมมือกันเรียนรู้ในชั้นเรียนแบบรวมชั้น สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6) ที่จัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ในโรงเรียนบ้านกอกคอนพะยอม จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 21 คน โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวนร้อยละ 77.78 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวนร้อยละ 83.33 ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 2 - 3) ได้ศึกษาวิจัยด้านคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาเชิงประสิทธิภาพ ในประเทศสหรัฐอเมริกาเสนอขนาดของโรงเรียนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ คือ ระดับประถมศึกษาควรมีนักเรียน 300 - 400 คน และระดับมัธยมศึกษา ควรมีนักเรียน 400 - 800 คน และเชิงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รัฐอิลลินอยส์ดำเนินการโครงการวิจัยเป็นช่วงระยะเวลา 10 ปี เพื่อติดตามผลการเรียนของนักเรียน พบว่า โรงเรียนที่มีนักเรียนต่ำกว่า 495 คน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และโรงเรียนที่มีนักเรียน 495 - 1,200 คน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด

สรุปจากการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่มีครูไม่ครบชั้นเรียนและส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาและชุมชนหรือท้องถิ่นยังคงรักและหวงแหนโรงเรียนไม่ต้องการให้ยุบรวม จากการที่โรงเรียนขนาดเล็กมีครูไม่ครบชั้นเรียน จึงต้องมีการแสวงหานวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อทดแทนกรณีที่มีครูไม่ครบชั้นเรียน นวัตกรรมอย่างหนึ่ง ก็คือ การสอนแบบบูรณาการแบบคละชั้น ซึ่งเป็นการนำนักเรียนที่มีความแตกต่างกันในด้านชั้นเรียน อายุ ความสนใจ ความสามารถ มาเรียนในชั้นเดียวกัน ซึ่งทำให้นักเรียนมีความสนใจเรียนมากขึ้น ซึ่งถูกนำมาใช้เป็นนโยบายระดับประเทศ ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ระดับโรงเรียน และเกิดเป็น โครงการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจในการประเมินโครงการ โดยอาศัยเทคนิคการประเมินอย่างเป็นระบบรูปแบบซีบีพี (CIPP Model)